

Superfans

fandom och fanaktiviteter inom musikscenen

Viktor Westerlund, 35828

Pro gradu-avhandling i nordisk folkloristik

Handledare: Jakob Löfgren

Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi

Åbo Akademi

Åbo 2019

ÅBO AKADEMI – FAKULTETEN FÖR HUMANIORA, PSYKOLOGI OCH TEOLOGI

Abstrakt för avhandling pro gradu

Ämne: Nordisk folkloristik	
Författare: Viktor Westerlund	
Arbetets titel: Superfans – fandom och fanaktiviteter inom musikscenen	
Handledare: Jakob Löfgren	
<p>Abstrakt:</p> <p>Avhandlingens syfte är att beskriva fandom genom fem intervjuer med fans av ett speciellt band. Intervjuerna har analyserats utifrån Henry Jenkins fem fanaktiviteter: mottagande, identitet, aktivism, kulturell produktion och det sociala. Aktiviteterna presenteras i Jenkins bok <i>Textual Poachers</i> (Jenkins 1992: s.284–285). Avhandlingen lyfter även fram begreppet superfan.</p> <p>Analysen består av fyra kapitel som tar upp olika aspekter av att vara ett fan och att delta i fandom. Kapitlen behandlar hur informanterna kom i kontakt med musik och hur de sedan hittade det speciella bandet vars superfans de är idag. I analysen diskuteras även konsertupplevelser och informanternas samlande på prylar banden säljer.</p> <p>Avhandlingens slutsatser är att Jenkins fem fanaktiviteter är synliga i alla informanternas berättelser. Ytterligare en slutsats är att superfan som begrepp kan användas då man vill beskriva ett hängivet fan. En sekundär slutsats som lyfts fram i slutdiskussionen är att berättelserna har tydliga drag av manligt berättande.</p>	
Nyckelord: fan, fandom, superfan, fanaktiviteter, intervju, musik, The Beatles, The Beach Boys, Iron Maiden, Ghost, Bolt Thrower, samtalsvaluta, samlande	
Datum: 14.11.2019	Sidantal: 73

Innehållsförteckning

1	Introduktion.....	1
2	Syfte	3
3	Material och metod	4
3.1	Bakgrund till banden i materialet.....	4
3.1.1	Mainstream, underground och kult	4
3.1.2	Scen.....	5
3.1.3	Genre.....	6
3.1.3	Banden i materialet	9
3.2	Att tala om musik.....	11
3.3	Att berätta om musik.....	12
3.3.1	Manligt berättande	14
3.4	Intervju som metod	14
3.5	Intervju som material	15
4	Fans, fandom och superfans.....	19
4.1	Fans.....	19
4.1.1	Fandom och moralpanik.....	21
4.2	Fandom	24
4.3	Superfans.....	26
5	Superfans och fanaktiviteter	28
5.1	Vägen till musik – samtalsvaluta	29
5.2	Bandet och musiken	35
5.3	Konsertupplevelser – aktivism.....	41
5.4	Samlandet – produktion, identitet och aktivism.....	51
6	Slutsatser	69
7	Diskussion.....	71
	Materialförteckning.....	74
	Litteraturförteckning	75
	Musikförteckning.....	79
	Internetreferenser	80
	Intervjufrågor bilaga	81

1 Introduktion

Det var de första tonerna av låten "Seek and Destroy" av hårdrocksbandet Metallica som var allt som krävdes för att väcka något inom mig, en fascination jag aldrig tidigare känt i min då unga kropp. De första riviga tonerna på gitarren följt av resten av bandet fick mig att känna att musik är det som är min grej. Innan låten "Seek and Destroy" hade jag inte något större intresse för musik, jag lyssnade så klart på musik, det gör nästan alla vare sig de är intresserade av musik eller inte. Musik finns så gott som överallt där man befinner sig, hemma, i bilen eller i affären. I dagens samhälle är det rätt svårt att undvika att utsättas för musik (Ahlsved 2013: s.121). En dag stötte jag som sagt på bandet Metallica och låten "Seek and Destroy" via internet och det var allt som behövdes för att en dörr till en helt ny värld skulle öppnas för mig. I utforskandet av den nya världen upptäckte jag nya band och kunde gå vidare med mitt intresse för musik.

Hårdrockens tunga och snabba gitarrriff fick mig att känna att detta är något som jag också vill göra. Jag ville själv kunna åstadkomma liknande ljud som gitarristerna i banden jag lyssnade på hade skapat. Jag ville vara lika tuff och se lika cool ut som medlemmarna i mina favoritband, skaffa långt hår och gå omkring i läderrock. En dag skaffade jag mig en elgitarr med förstärkare för hundra euro på den lokala musikaffären och min mor hade kontaktat en gitarrlärare som skulle komma och lära mig spela på instrumentet. Det var början till mitt eget musicerande.

Efter att jag gått ut gymnasiet började jag studera på en musikfolkhögskola för att förbättra mina kunskaper i musik och förbättra mitt gitarrspel. Tidigare hade jag inte så många vänner som delade mitt intresse för musik med lika stor passion som jag. Därför hade jag inte möjlighet att diskutera min passion lika mycket som jag skulle ha velat. På folkhögskolan träffade jag andra musikintresserade och kunde diskutera musik tillsammans med dem. Via de nya bekantskaperna kom jag i kontakt med nya band som representerade olika musikstilar som jag inte lyssnat på tidigare: allt mellan jazz och den hårdaste extremmetal-musiken.

Idag har jag kommit en lång väg sedan jag upptäckte låten "Seek and Destroy". Idag spelar jag gitarr i band, jag samlar på vinylskivor och går regelbundet på konserter. Jag studerar även folkloristik där jag haft nytta av mitt intresse för musik.

Man kan kalla mig hårdrockare eftersom jag identifierar mig själv med musiken. Att jag kallar mig själv för hårdrockare betyder inte att jag bara lyssnar på hårdrockmusik utan jag njuter minst lika mycket även av andra musikgenrer. Men hårdrocken har format min identitet, en identitet som gör att jag kan identifiera mig med andra hårdrockare och andra musikintresserade. Tillsammans med vänner som är musikintresserade kan jag sitta och diskutera musikstilar, olika band och skivor i timmar. Vi går också tillsammans på olika konserter oavsett om det är frågan om stora konserter på en arena eller små klubbkonserter.

I diskussionerna om musik tillsammans med mina vänner och bekanta märkte jag med tiden att vissa av dem hade en stor fascination för specifika band. Det var inte bara musik i sin helhet som intresserade dem. I diskussionerna var det ofta ett band som de höjde till skyarna, och tyckte det var viktigt att gå på bandets alla konserter och att köpa föremål som är kopplade till bandet som de tyckte om. Personligen har jag aldrig intresserat mig för endast ett band, men den fascination som vissa av mina vänner och bekanta visade för ett specifikt band fick mig att tänka att det uttrycker något mera än intresset för musik.

På grund av det jag lade märke till bestämde jag mig för att undersöka dessa fans, och studera de kulturella aspekterna på att vara fan av en viss musikstil eller ett visst band. Jag intresserar mig för vad det är som gör att man blir ett så stort fan av ett specifikt band. Jag har därför beslutat att det ska bli temat för min pro gradu-avhandling i folkloristik. Jag anser temat vara relevant främst på grund av att den behandlar människors berättande, något som länge varit en central del av folkloristisk forskning (Marander-Eklund 2004: s.209).

2 Syfte

Syftet med avhandlingen är att undersöka hur personer som är dedikerade fans till en specifik musikgrupp berättar om hur de upplever sin relation till bandet ifråga. Materialet i studien består av intervjuer med fans som jag har gjort mellan åren 2016 och 2017. Jag analyserar berättelserna genom tanken om fanaktiviteter som Henry Jenkins presenterar i boken *Textual Poachers* (1992). Jenkins menar fans deltar i fem olika fanaktiviteter (Jenkins 1992: s.284–285). Jag vill genom att analysera mina informanternas berättelser se hur dessa fanaktiviteter framkommer. Processen av en berättelse analyseras utifrån hur berättaren berättar, eftersom alla berättar på olika sätt beroende på hur deras liv ser ut och det de varit med om (Ruusuvaori, Nikander, Hyvärinen 2010: s.102). Min frågeställning är: hur tar sig fanaktivitet uttryck i det berättade? Ett sekundärt syfte för avhandlingen kommer vara att berättelserna analyseras ur ett manligt berättandeperspektiv.

3 Material och metod

I detta kapitel presenteras avhandlingens material. Materialet består av intervjuer jag samlat in under åren 2016 och 2017. För att kontextualisera materialet börjar jag med att presentera vilka band som förekommer i intervjumaterialet. Därefter utreds viktiga begrepp såsom mainstream, underground, scen och genre, men också några mindre begrepp som idol och kult. Efter att jag förklarat dessa begrepp presenterar jag banden. Sist förklaras insamlingsmetoden som använts för avhandlingen, etnografisk intervju.

3.1 Bakgrund till banden i materialet

I de fem intervjuerna som jag gjort har fansen berättat om banden The Beatles, The Beach Boys, Ghost, Iron Maiden, och Bolt Thrower. Orsaken varför dessa band är valda är på grund av att jag märkt i tidigare diskussioner med mina informanter att de talar speciellt mycket om dessa band. Banden varierar i musikstil från pop-rock till hårdrock och dödsmetall. Några av banden är inte längre aktiva. Att jag valt så varierande band med tanke på genre eller tid de var aktiva är på grund av att bandet i sig själv inte är det som ligger i fokus, utan fandomen. Jag kommer kort gå igenom bandens bakgrund, hur banden uppkom och bandens verksamhet idag. Jag kommer även att kort diskutera genrer inom musik och på vilket sätt de skiljer sig åt. Först kommer jag att diskutera vad begreppen mainstream och underground innebär, eftersom det är viktigt att känna till då det gäller banden som mina informanter berättar om. Därefter kommer jag att diskutera vad begreppet scen innebär då det är ett viktigt begrepp inom musik.

3.1.1 Mainstream, underground och kult

De band som informanterna berättar om tillhör antingen mainstream eller underground-scenen. Begreppen "mainstream" och "underground" är ofta förekommande inom diskussionen om musik, men också i annan populärkultur. Mainstream, som översatt till svenska betyder huvudströmning är ett begrepp som används inom musiken för att beskriva populärmusik, alltså musik som de flesta känner till.

Begreppet underground beskriver den alternativa musiken. Man måste komma ihåg att begreppet underground inte är motsatsen till begreppet mainstream eftersom undergroundmusik även kan vara mycket känd och inflytelserik, men kanske inte på ett allmänt plan (Miloto Matsue 2009: s.33). Till undergroundmusiken anknyts oftast begreppet kult då man förklarar ett undergroundbands fanbase (vilket är ett begrepp som i stort sett har samma mening som fandom). Underground banden har en mindre, mycket hängiven fanbase.

Begreppet kult används då det är frågan om något som är mycket inflytelserikt, i detta fall exempelvis ett band som genom sitt inflytande skapar sig en kultstatus. Begreppet har delvis en koppling till religion, då det används för att förklara en religiös grupp som vanligtvis dyrkar en gud eller annan helig makt (www.ne.se). Musikvetaren Jennifer Miloto Matsue ger ett exempel på hur man kan beskriva begreppet underground i boken *Making Music in Japans Underground*. Det finns flera olika sätt att uttrycka den övergripande meningen med begreppet "underground". Man kan använda begreppet för att antyda att någon musikstil och dess sociala status står i kontrast till "mainstream"-kultur (Miloto Matsue 2009: s.33).

Hårdrock är en genre som både tillhör mainstream och underground. Detta på grund av att genren är bred med flera olika förgreningar. Sociologen Keith Kahn-Harris skriver i boken *Extreme Metal* att hårdrocken delar människor. På den ena sidan finns de mycket hängivna fansen, och på den andra de som ogillar genren. Hårdrocken har alltid dragit till sig en del avsky, även hat och rädsla (Kahn-Harris 2007: s.21). Man ska minnas att hårdrocken under 80-talet utsattes för en statlig och media driven moralpanik. Moralpaniken gick främst ut på att musiken kopplades till satanism, de vulgära låttexterna och bandens image. Jag diskuterar begreppet moralpanik närmare senare i avhandlingen.

3.1.2 Scen

Kahn-Harris definierar begreppet scen enligt följande: all musikalisk och musikrelaterad aktivitet tar plats inom en scen eller scener (Kahn-Harris 2007: s.21–22). Att säga att allt sker inom en scen betyder att band, musiker och fans tillsammans bidrar till en större helhet av musikaliskt deltagande. Redan en simpel handling som att köpa en cd-skiva innebär att man blir delaktig i en scen. En scen har ingen klar mittpunkt (Kahn-Harris 2007: s.21–22). Som jag redan nämnde syftar begreppet scen på det stora sammanhanget inom en musikgenre. Att

finna en mittpunkt för det hela kan vara svårt eftersom det finns så många aspekter som bidrar till en scen. Exempelvis består en av hårdrockscenens hörnstenar utav hur man ser ut. Den vanligaste utstyrseln består av svarta jeans, svart t-skjorta med bandlogon tryckta på båda fram och baksida och långt hår som inte är friserat på något speciellt sätt (Weinstein 2000: s.93). Man måste även ta i beaktan att alla hårdrockfans inte alltid ser ut så, men detta är den allmänna stereotypa bilden av ett hårdrocksfan (Weinstein 2000: s.93).

3.1.3 Genre

Begreppet genre är också ett mycket vanligt förekommande begrepp för att beskriva olika musikstilar. Genre-begreppet har sitt ursprung i det franska och latinska språket och betyder ”sort” eller ”genus”. Begreppet genus i sin tur betyder ”klass” eller ”sort” (www.ne.se). Sociologen Deena Weinstein menar att en genre inom musik ska innehålla minst en ljud kod för att musiken ska gå att klassificera inom en specifik genre. Med kod menar Weinstein att musiken ska innehålla ett speciellt karaktärsdrag som gör att man som lyssnare vet vilken genre musiken tillhör (Weinstein 2000: s.6–7). Man måste komma ihåg att genrefrågan är mycket komplex eftersom det uppkommer fler och fler nya genrer hela tiden. En genre som på 70-talet kallades för hårdrock kan idag kallas för något annat. Detta sker på grund av att det inte fanns så många genrer på 70-talet som det finns i dag. Ett talande exempel är bandet Black Sabbath. Black Sabbath startade som ett bluesband men med tiden ville de göra musik som var mer teatralisk och inspirerad av skräckfilmer. Resultatet hör man på bandets debutalbum *Black Sabbath* (1970). Efter att bandet släppt albumet började deras musik kallas för hårdrock på grund av det mörka sound som förekom på bandets album. Sound är det engelska ordet för ljud eller ton. Idag kan man även kalla Black Sabbath för doom metall som är en subgenre till hårdrocken, en gytjtigt långsam hårdrockstil som kan spåras tillbaka till Black Sabbaths 70-tals låtar (Weinstein 2000: s.288). Genrebeteckningen doom metal har kommit till eftersom flera band inspirerats av Black Sabbaths musik, såsom exempelvis banden Crowbar och det litet mer psykedeliskt betonade Sleep (Weinstein 2000: s.288). Med exemplet vill jag säga att genrefrågan inte är den lättaste att diskutera eftersom man kan tolka genrer på så många olika sätt. Därför är de genrer jag valt att kalla banden i mitt material baserat på tidigare genre-klassificeringar av banden.

För att ge en inblick i de genrer banden tillhör har jag gjort en figur på genrernas utveckling. Figuren är delvis baserad på antropologen Sam Dunns graf över hårdrockens evolution. Jag har lagt till genren ”Rock, Pop Rock” som inte fanns med i Dunns graf. Sam Dunns graf över hårdrockens evolution kan ses i dokumentärserien *Metal Evolution* (2011).

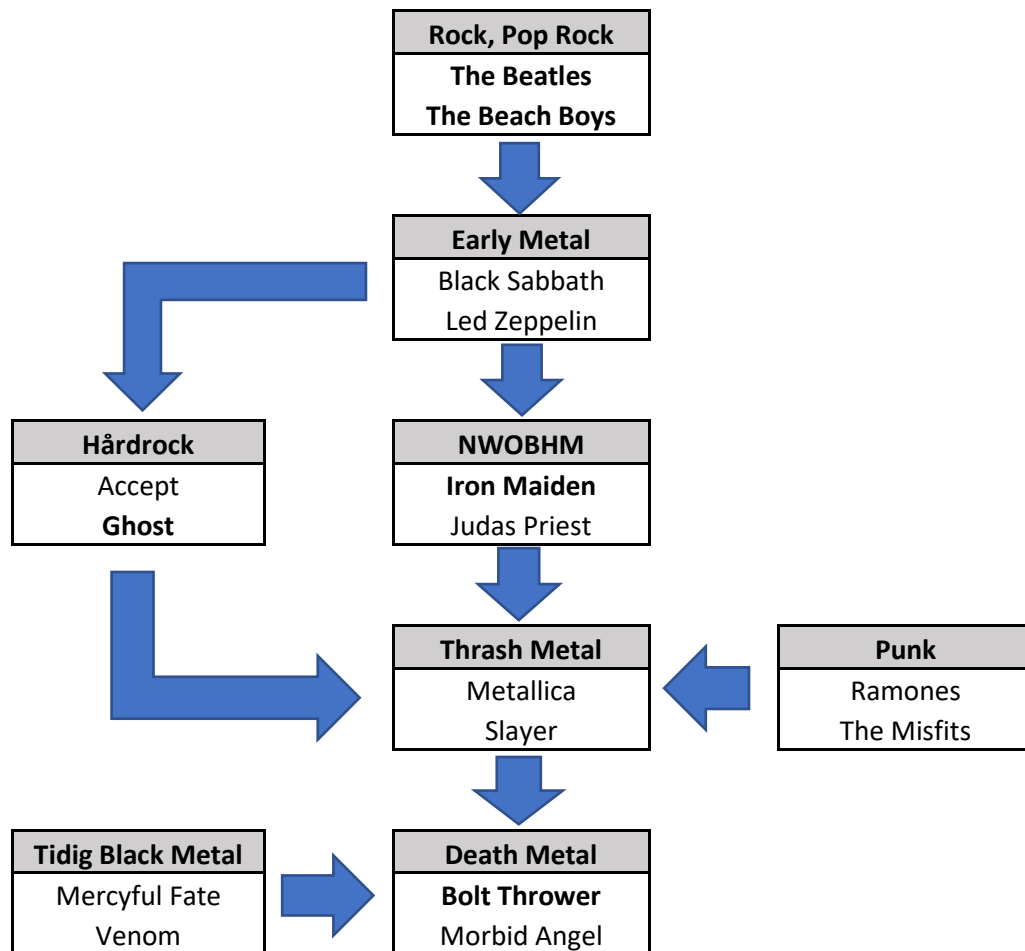
I figuren jag gjort har jag börjat med genrerna rock och pop-rock till vilka både The Beatles och The Beach Boys hör till. Banden är kända även under andra genrer såsom melodisk pop och surfrock men för att undvika förvirring valde jag att lägga banden under samma genre. Genren rock kommer ur genren blues men har även element ur genren jazz (Weinstein 2000: s.12). De tidigaste artisterna inom genren rock var bland annat Elvis Presley och Chuck Berry.

Näst i figuren har jag placerat ”tidig hårdrock” som i sig inte är en genre utan en term som också Sam Dunn använder för att klassificera de artister som är grundarna av genren hårdrock. Hårdrocken såsom rocken är gitarrdriven musik, men hårdrocken använder sig av ett tyngre gitarrsound. Artister som jag lagt under termen tidig hårdrock är bland annat Black Sabbath och Led Zeppelin (Sarelin 2013: s.90). Från Black Sabbath och Led Zeppelins musik grundades genren ”New Wave Of British Heavy Metal” som vanligtvis förkortas ”NWOBHM”. Till genren hör bland annat banden Iron Maiden och Judas Priest. Banden tog det tunga gitarrsoundet och med hjälp av två gitarrister spelade både snabbare och mer melodisk musik än den hårdrock som Black Sabbath spelat (Sarelin 2013: s.94). NWOBHM inspirerade amerikanska band såsom Slayer och Metallica att spela snabbare musik och kom att grunda genren thrash metal. Thrash metal tog delvis inspiration ur den brittiska och amerikanska punk-musiken, eftersom band inom thrash metal hade i avsikt att göra musiken mindre attraktiv, bland annat gentemot kommersiella intressen (Sarelin 2013: s.97).

Genren death metal uppkom ur thrash metallen men också ur den tidiga black metallen. Till den tidiga black metallen tillhörde band såsom Mercyful Fate och Venom. Death metal behöll thrash metallens aggressivitet men gjorde soundet tyngre (Sarelin 2019: s.97). Till genren death metallen hör bland annat banden Bolt Thrower och Morbid Angel.

Bandet Ghost som är ett av de band som en av mina informanter är fan av har jag valt att placera under genren hårdrock. Hårdrock eller ”heavy metal” som genren heter på engelska kan också antyda på ett samlingsnamn på de flesta genrer inom hårdrock. Ghost har en

varierande stil på deras musik som balanserar mellan olika genrer inom hårdrocken, ibland även med inslag ur pop-musik, det är därför jag har valt att lägga Ghost under genren hårdrock.

3.1.3 Banden i materialet

The Beatles bildades i Liverpool, England, år 1960 och är ett band som vanligtvis kategoriseras under musikstilen Pop-rock, men började som ett Merseybeat band i början av 60-talet. Genren är uppkallad efter floden Mersey som rinner igenom staden Liverpool (Kjellberg 2007: s.838). Bandet experimenterade under sina tio aktiva år även med folkrock och psykedelisk rock. Bandet är känt som ett av de kommersiellt mest framgångsrika banden i musikhistorien och uppskattats ha sålt över 1.3 miljarder album. The Beatles har toppat topplistor hela 20 gånger under sina aktiva år. Bandet bestod av medlemmarna Paul McCartney, John Lennon, Ringo Starr, och George Harrison. På grund av den enorma popularitet som bandet fick var det inte så långlivat. Redan år 1970 upplöste The Beatles genom att göra en sista spelning på taket av skivbolaget Apple Corps (Covach, Flory 2012: s.265). År 1980, 10 år efter att bandet lagts ner sköts John Lennon utanför sitt hem vilket gjorde det omöjligt för en återförening av bandet The Beatles. År 2001 dog även George Harrison i lungcancer. Idag fortsätter de överlevande medlemmarna Paul McCartney och Ringo Starr att skapa musik i olika projekt. McCartney är den mer framgångsrika och säljer slut konserter än idag.

The Beach Boys bildades i Hawthorn, Kalifornien, USA år 1961 och kategoriseras vanligtvis under musikstilen Surfrock, alltså musik som associeras med surfkulturen, men annars tillhör bandet den mer allmänna genren pop-rock. Bandet var mycket populärt under 60-talet. Till bandets toppalbum hör *Pet Sounds* (1966) och *Smiley Smile* (1967) (Covach, Flory 2012: s.145, 265). Bandet är fortfarande aktiva idag och har genomgått flera förändringar i deras uppsättning. Under deras storhetstid bestod bandet av medlemmarna Brian Wilson, Mike Love, Carl Wilson, Alan Jardine, Dennis Wilson, och Bruce Johnston. Brian Wilson har även gjort egen musik utanför bandet, men anses vara själen i bandet på grund av att han skrivit största delen av bandets musik (Covach, Flory 2012: s.146).

Bandet Ghost bildades år 2008 i Linköping, Sverige, och kategoriseras under genren hårdrock. Ghost är känt för att uppträda i kåpor och masker vilket ger bandet en mystik eftersom man inte vet vem som spelar. Mystiken är en stor orsak till bandets popularitet tillskillnad från bandets musik som blandar tung hårdrock med popinslag och satanistisk lyrik. Bandet består av fem *nameless ghoul*s (namnlösa gästar) som alla gestaltar ett element som exempelvis eld och vatten så att man ska kunna skilja på musikerna. Sångaren och

bandets frontfigur är den enda med en klar karaktär Papa Emeritus, som tillskillnad från resten av bandet klär sig påvligt med en mask för att skydda sin riktiga identitet. Tillskillnad från resten av bandets masker är den som Papa Emeritus har mänsklig. Bandet har sedan sin demo (som släpptes 2010) stigit enormt i popularitet och fortsätter att göra så än idag (www.metal-archives.com).

New Wave Of British Heavy Metal (NWOBHM) bandet Iron Maiden bildades år 1975 i London, England, och är säkert det viktigaste och bestående gruppen inom genren som fortfarande idag turnerar runt hela världen (Covach, Flory 2012: s.455). Därmed håller de sin plats som ett av världens största hårdrocksband genom tiderna (Philips & Cogan 2009: 117). Hittills har bandet gett ut fjorton studioalbum och ett flertal livealbum. Bandet har genomgått flera byten av medlemmar, men den nuvarande uppsättningen är Steve Harris, Bruce Dickinson, Dave Murray, Adrian Smith, Janik Gares, och Nico McBrien. Tidigare viktiga medlemmar är sångaren Paul DiAnno som sjöng på de två första albumen *Iron Maiden* (1980) och *Killers* (1981), och sångaren Blaze Bayley som sjöng på albumen *The X Factor* (1995) och *Virtual XI* (1998) efter att Bruce Dickinson hoppat av bandet eftersom han ville koncentrera sig på sin solokarriär. Både DiAnno och Bayley har haft en viktig del i bandets historia och Iron Maiden-fans strider än idag om vem som är den bästa sångaren i bandet. Iron Maiden har även en maskot som heter Eddie som förekommer så gott som på alla skivomslag i olika skepnader. Eddie brukar även komma ut på scen då bandet uppträder live. Ett ovanligt drag med Iron Maiden är att bandet har haft tre gitarrister sedan år 1999 (www.metal-archives.com). År 2015 kom nyheten att sångaren Bruce Dickinson hade blivit diagnostiserad med strupcancer som han upptäckte under inspelningen av deras senaste album *Book of Souls* (2015). Dickinson tillfrisknade efter att canceren behandlats.

Bolt Thrower bildades år 1986 i Coventry, England och kategoriseras som ett death metalband (www.metal-archives.com). Tillskillnad från de andra banden, som är en del av mitt material, är Bolt Thrower ett underground band. Där de andra banden är stora inom mainstreammusiken, är Bolt Thrower ett av de största death metalbanden inom undergroundscenen. Bandet har tagit sitt namn efter ett vapen som förekommer i det populära bordsspelet *Warhammer Fantasy Battles*. Ett flertal av bandets album är baserade på spelet eller det andra kända spelet *Warhammer 40,000*. Omslagen på bandets skivor är gjorda av konstnärer som jobbar för *Games Workshop* som skapat spelen. Bandet har mer eller mindre byggt sin karriär runt låtar relaterade till krig i dess olika former, både i fantasy och i

verkligheten. Speciellt två album behandlar Första Världskriget, *For Victory* (1994) och *Those Once Loyal* (2005) (Ziino, Bart 2015: s.122). Även Bolt Thrower har gått igenom en del byten i bandets uppsättning, men den mest kända uppsättningen av medlemmar är Karl Willets, Martin ”Kiddie” Kearns, Barry ”Baz” Thomson, Jo Bench, och Gavin Ward.

Basisten Jo Bench anses även vara den första kvinnliga musikern inom extremmetall genren, som i övrigt är en mansdominerad musikgenre. Bolt Thrower släppte åtta album var av *Those Once Loyal* blev bandets sista. Bandet fortsatte att turnera fram till hösten 2015. År 2015 dog bandets trummis Martin ”Kiddie” Kearns oväntat före deras miniturné i Australien. Efter Kearns död upplevde bandet att det inte var rätt att fortsätta utan honom och meddelade att Bolt Thrower inte längre kommer fortsätta spela.

3.2 Att tala om musik

Musikvetaren Lars Lilliestam beskriver musik och att tala om musik enligt följande: musik är inte bara något som låter. Musik är ett socialt beteende. Den ljudande musiken är omgiven av sociala handlingar och beteenden. Bland dessa beteenden är talet om musik – om man så vill, ”diskursen” – ett av de viktigaste (Lilliestam 2001: s.7). Med begreppet diskurs syftar Lilliestam på samtal. Samtal är endast en definition av begreppet diskurs. Diskurs kan också ses som samspråk eller dispyt (Granholm 2004: s.190). Utöver att bara lyssna på musiken är sociala aspekter såsom diskussioner kring musiken mycket viktigt, speciellt då det kommer till fans och fankultur. Alla talar förstås om musik på olika sätt, eftersom man hör och tolkar den på olika sätt. Vi hör alltid musik genom ett filter av tolkningar, föreställningar, berättelser och anekdoter som vi kommit i kontakt med på förhand. Erfarenheterna skapar en ram av förväntningar, förkunskaper och förförståelse kring musiken (Lilliestam 2001: s.7).

Ens egna kunskaper och åsikter om musik kan anses vara ”samtalsvaluta” som byts ut sinsemellan. Ju mera kunskap man har om ämnet som diskuteras desto mera värdefull är ens kunskap (Lilliestam 2001: s.7). Valutan i sammanhanget är våra kunskaper och värderingar, liksom repertoarkännedom, fackkunskap och uppfattningar om det musikgenresamtalet rör sig om. Sådana kunskaper blir till värdefull valuta och ett socialt verktyg och smörjmedel i samtal och konversationer. Samtalsvalutan ger även signaler om vem man är, signaler om ens personlighet och identitet (Lilliestam 2001: s.9). I vardagliga diskussioner människor emellan lär man sig mycket om en annan persons identitet ju mer denne berättar. Detta gäller även

också då man diskuterar musik. Såsom Lilliestam säger: ”den kunskap som man har om musik kan även reflektera mycket på ens egen identitet, med tanke på vilken sorts musik man tycker om och den musik man inte tycker om” (Lilliestam 2001: s.9).

Sättet man talar om musik varierar också. Man talar inte om rockmusik på samma sätt som då man talar om symfoniskmusik. Då man talar om rockmusik används exempelvis ord som ”låt” eller ”sång” medan då man talar om symfoniskmusik används ordet ”stycke” eller ”komposition”. Det finns musikaliska fackspråk som varierar inom olika musikvärldar och genrer. I en gehörsmusicerande rockgrupp används ett annat språk än det en dirigent använder när hen instruerar sin motettkör eller sinfonietta. Musikaliska fackuttryck verkar i sin tur främmande och märkliga i ett vardagligt samtal musikvänner emellan. (Lilliestam 2001: s.9). Lilliestam skriver att språket varierar rätt mycket beroende på hur engagerad man är i musiken (Lilliestam 2001: s.9). Musicerar man exempelvis själv är man kanske mer bekant med musikaliska termer än den som inte gör det.

3.3 Att berätta om musik

Att tala och berätta om musik är två olika saker. Att tala är något mera neutralt och vardagligt än berättelser. Vanligt talande kan beröra lite vad som helst och kan avbrytas av andra som vill inflika med egna synpunkter i samtalsämnet. Att berätta är något en person gör och den andra lyssnar. Exempelvis, en mamma eller pappa som berättar en godnatt saga åt sitt barn, eller då en person berättar om sin resa till Indien för sin vän.

För att förklara vad en levnadshistorisk berättelse är hänvisar folkloristen Lena Marander-Eklund i boken *Metodkompassen* (2004) till etnologen Alf Arvidsson. Arvidsson menar att man kan kalla berättande som har personliga erfarenheter och upplevelser i fokus för levnadshistoriska berättelser (Arvidsson 1998: s.30–43). I den här bemärkelsen är mina informanternas berättelser levnadshistoriska. Berättandet är även en grundläggande form för kommunikation människor emellan. Berättandet är ett sätt att förmedla idéer och erfarenheter och ett sätt för oss människor att förstå varandra. Berättelser ger oss redskap att dels lära oss något om livet, dels förmedla det vi lärt oss (Marander-Eklund 2004: s.209).

Språkvetaren Viveka Adelswärd menar att ett enkelt svar på vad en berättelse är kan vara att den uppstår när man i ord återger något som har hänt. Berättelser utspelar sig med andra ord i

förfluten tid (Adelswärd 1996: s.10). Men hon menar även att det nödvändigtvis inte är så lätt att förklara hur en berättelse ska definieras. Forskaren måste i dessa fall analysera berättelsen och se vilken typ av berättelse den är. Är det frågan om exempelvis en erfarenhetsberättelse, depressionsberättelse och så vidare (Ruusuvuori, Nikander, Hyvärinen 2010: s.102).

Man kan även anse att den som lyssnar på en berättelse samlar in "samtalsvaluta". Berättaren har samtalsvalutan och genom att berätta sin berättelse vidare till åhöraren, gör man ett utbyte av information som åhöraren sedan kan dela vidare. Enligt Lilliestams definition på samtalsvaluta äger åhöraren av en berättelse nu den insamlade informationen (Lilliestam 2001: s.7).

Vad är då värt att berätta? En berättelse kan anses vara värdefull om själva berättelsen har en poäng, en poäng som kommer i slutet av berättelsen som ger hela berättelsen mening. Det finns väldigt många olika sätt att berätta om något, allt beror på sammanhanget, vem man berättar åt, i vilket umgänge, är det bland vänner eller främlingar. Att förstå en berättelse handlar om relationer, relationen mellan personerna i handlingen eller mellan berättaren och den som lyssnar (Adelswärd 1996: s.73). Om man berättar något bland vänner kan språket vara mera vardagligt och fritt, medan man kanske är mera försiktig om man berättar något för en främling.

I tidigare diskussioner jag haft med några av informanterna (innan jag gjorde intervjuerna) har de berättat om musik genom att exempelvis berätta om en konsert som de besökt. Berättelserna brukar vara uppbyggda på följande sätt: personen berättar om hur han och hans vänner började innan konserten med att dricka öl och tala om bandet de skulle se och musik i allmänhet. Sedan gick de på konserten som antingen var bra eller dålig, men oftast brukar berättelsen kulminera i det. Oavsett om konserten var bra eller dålig så hade själva upplevelsen och kvällen ett bra slut som gjorde berättelsen värd att berätta. Alltså ger berättelsen sin poäng.

3.3.1 Manligt berättande

Eftersom alla mina informanter är män behöver det förtydligas vad manligt berättande innebär. Viveka Adelswärd skriver i sin bok *Att förstå en berättelse, eller historien om älgen* att män och kvinnor berättar olika sorters berättelser om sig själva. Adelswärd hänvisar till samtalsforskaren Deborah Tannen. Män berättar om sig själva som att de agerar ensamma och klarar sig bra (Adelswärd 1996: s.39). Adelswärd hänvisar även till en studie av Gunilla Halldén där hon analyserat två pojkberättelser med jakt som motiv. Berättelserna handlar om en manlig tillhörighet som grundar sig på den egna kompetensen inom ett manligt fält, alltså jakten. Berättelsen handlar även om gemenskapen mellan andra män (Adelswärd 1996: s.40). Manligt berättande innefattar alltså tanken om att ensam är stark, samtidigt som den uttrycker manlig gemenskap.

3.4 Intervju som metod

Etnografisk intervju har länge använts som metod inom folkloristisk forskning i syfte att samla in berättelser. Intervjuerna hör till en standardmetod för att skapa ett kvalitativt forskningsmaterial som flitigt används under årens lopp (Marander-Eklund 2004: s.93). Sättet att göra intervjuer har ändrats rätt mycket med tiden. Från att ha skrivit ner det informanter sagt, har man sedan 1960-talet övergått till att använda sig av inspelningsapparater som förenklat intervjuprocessen avsevärt. Då jag planerade min studie kom jag fram till att intervju är den metod som bäst lämpar sig för att komma åt berättelser om hur informanten kom i kontakt med musik, bandet, konsertupplevelser och samlande.

Antropologen James P. Spradley skriver i boken *The Ethnographic Interview* (1979) att man ska ta i beaktande att alla kan vara informanter, men alla är inte nödvändigtvis bra informanter (Spradley 1979: s.45). Man ska tänka på hur frågor ställs så att informanten berättar så mycket som möjligt. Spradley menar att intervjuva informanter innefattar ett kluster av mellanmänniska färdigheter. Dessa färdigheter innehåller: att ställa frågor, att lyssna istället för att tala, att ta en passiv istället för en ledande roll, uttrycka verbalt intresse i den person som blir intervjuad och visa intresse via ögonkontakt och andra icke verbala medel (Spradley 1979: s.46).

Man måste tänka på att ställa frågorna så att de är enkla att förstå. Frågorna ska inte vara för komplicerade, så att man slipper förklara frågan eller ställa om den så att informanten ska förstå den. Spradley skriver att det kanske viktigaste i en intervjusituation är att vara uppmärksam och lyssna noga på det vad informanten säger. Ifall man inte är det kan man missa viktiga anekdoter som kunde få en följdfråga, och på det viset få ett mera ingående svar. Frågor som ”*vad menar du? varför? varför tycker du så?*” öppnar nya ”dörrar” för informanten att berätta mer om det man frågat efter. Inför en intervju ska man även själv inta en neutral position som intervjuare. Man ska alltså inte själv kommentera det informanten säger under intervjun, utan man ska spara sina egna åsikter till texten man sedan skriver. Om man ger sina egna åsikter i en intervju kan även detta påverka informantens svar och kan leda till att informanten inte berättar allt hen tänker om ämnet i fråga.

När man konstruerar intervjufrågor så måste processen problematiseras. De tankar som jag redovisar är del av arbetet som jag fick tänka över innan jag började göra intervjuerna. I efterhand kan man tänka: skulle jag ha fått annan information utifall att jag hade ställt frågorna på ett annat sätt, eller om jag haft andra frågor? Det jag högst antagligen skulle ha fått. Med detta vill jag ha sagt att det berättade (materialet) är beroende av de frågor jag ställt. Hela frågeschemat ligger som en bilaga i avhandlingen.

En viktig etisk aspekt i etnografisk forskning är skyddandet av informantens person. Jag benämner mina informanter med deras initialer i analysen för att bevara deras anonymitet i avhandlingen. Informanten som berättar om The Beatles: AK, The Beach Boys: NK, Iron Maiden: ML, Ghost: AS, Bolt Thrower: RM.

3.5 Intervju som material

Materialet består av fem intervjuer, insamlade under åren 2016 och 2017. Det måste nämnas att mina informanter alla var män i tjugotre- och trettioårsåldern då intervjuerna gjordes. Detta påverkar min avhandling genom att den kommer ha ett manligt perspektiv och genom att alla informanter kan sägas vara unga. Intervjuerna gjordes på svenska och spelades in med diktafon. Intervjuerna var mellan 30–40 minuter långa. Informanterna skrev på ett intervjuavtal vilket godkände användandet av det inspelade materialet i min avhandling och godkände att intervjuerna får arkiveras. Avtalen skrevs under där intervjun gjordes. Fyra av

intervjuerna gjordes hemma hos informanterna och en ombord ett kryssningsfartyg mellan Finland och Sverige. Materialet är arkiverat i kulturvetenskapliga arkivet Cultura vid Åbo Akademi.

Mina informanter består av släktingar och vänner, vilket kanske kan ses som ett problem då informanterna känner mig sedan tidigare. Det kan också ses som en fördel eftersom det känns lättare att tala och diskutera med dem. Jag har haft musikrelaterade diskussioner tidigare med mina informanter och det är utifrån de diskussionerna vi haft har jag kommit på min forskningsfråga. Dessutom upplever jag att det blev en mera avslappnad diskussion mellan mig och mina informanter eftersom vi känner varandra sedan tidigare. Jag gick på förhand igenom intervjuens syfte med informanterna, så att de kunde förbereda sig. Alla tyckte att min studie verkade intressant och var glada att få vara en del av den.

Jag gjorde intervjuerna enligt följande modell: (1) först och främst börjar intervjun med en kort presentation av informanten där personen får berätta om vem de är. (2) Sedan ställdes frågan om hur informanten kom i kontakt med musik och ifall informanten själv spelar instrument. (3) Sedan följer frågor om hur informanten kom i kontakt med bandet som de är hängivna fans av, informanten berättar även vad för band det är frågan om. Jag ställde även frågan ifall informanten känner att de kan identifiera sig med någon medlem i bandet eller bandet i sig självt. (4) Därefter frågade jag om informanten sett bandet live någon gång och i så fall hur många gånger. (5) Till näst ställer jag frågan om informanten brukar köpa prylar som bandet säljer på sin turné eller via deras internetshop eller andra affärer. (6) Slutligen ställdes frågan om det finns något dåligt eller mindre bra med bandet, och om informanten skulle rekommendera bandet för någon som aldrig lyssnat på bandet förut. Den sista frågan behandlas inte i analysen. Jag har schemat för mina intervjufrågor i slutet av avhandlingen som bilaga.

Jag lyckades hålla mig till schemat då jag gjorde intervjuerna. Förstås kände jag att jag kunde ställa vissa andra frågor under intervjun för att öppna fler dörrar för mer ingående svar. Det jag märkte då jag samlade in intervjumaterialet var det att vissa informanter berättar mer hängivet om sina favoritband eller sin favoritartist än andra. Detta kan bero på att vissa informanter tyckte att det inte var märkvärdigt att tycka mycket om något visst band. Dessa informanter blev jag tvungen att locka ut svar, vilket gjorde en av intervjuerna i någon mån blev stela. I övrigt kände jag att jag fick informanterna att berätta, ibland även utan att ställa

så många frågor vilket kändes rätt bra. Informanten kunde fritt berätta om sådant jag var ute efter. Givetvis var jag lite nervös då jag gick igenom mitt insamlade material. Vanligtvis kan det insamlade materialet vid första genomgång verka främmande. Materialet blir som om man träffar på en ny främmande människa som man ska lära känna. I det här momentet är det dags att ställa materialet de frågor man vill ha svar på (Ruusuvuori, Nikander, Hyvärinen 2010: s.9).

Hösten 2016 var det dags att göra den första intervjun med en informant som skulle berätta om bandet Bolt Thrower. Med tanke på att jag endast berättat lite grann om vad intervjun kommer gå ut på till den första informanten blev jag lätt förvånad, men också imponerad eftersom han redan satt färdigt med alla sina Bolt Thrower-cd-skivor och vinyls framme. Intervjun gick bra och jag fick långa och välformulerade svar. Jag lyckades även ställa några frågor som jag inte hade planerat från tidigare som öppnade några dörrar.

Den andra intervjun var med ett Iron Maiden-fan. Intervjun skedde på färjan mellan Åbo och Stockholm. Informanten berättade inte lika fritt och öppet som informanten i den första intervjun. Informanten kanske kände att det han berättade inte var så märkvärdigt eller viktigt. Detta gjorde att jag fick formulera om frågor eller ställa dem på ett annat sätt för att få fram längre svar.

Den tredje intervjun var med ett fan av bandet Ghost. Jag kunde hålla mig till de frågor jag hade förberett för intervjun och behövde inte ställa så många följdfrågor. Här märkte jag att informanten verkligen tyckte om att få berätta om sitt favoritband. Samtidigt fick jag en bra bild av vad för sorts person informanten är. Informanten kunde berätta på ett sätt som återspeglade hans identitet som ett fan.

Den fjärde och femte intervjun gjordes med två bröder som också är mina kusiner. Jag träffar dem visserligen inte så ofta, men under den tid jag umgåtts med har jag märkt att det finns två band som de inte kan sluta tala om: den ena av kusinerna tycker om The Beatles och den andra om The Beach Boys. Den fjärde intervjun gjordes med kusinen som tycker om The Beach Boys. Jag märkte att han verkligen tycker om bandet och kunde berätta om det. Återigen återspeglade det han berättade informantens personlighet. Den femte intervjun tog plats strax efter den fjärde intervjun. Som sagt var gjordes den femte intervjun med min kusin som är fan av The Beatles. Även i den här intervjun fick jag bra svar på de frågor jag hade

förberett. Det som kanske var ett litet problem med dessa två intervjuer var att mina kusiner bor i Tyskland och deras svenska innehåller ord på finska och tyska, De använder inte alltid svenska ord. Detta ledde till att jag fick ställa om vissa frågor så att de förstod.

Jag upplever att jag utvecklades som intervjuare under den tid jag samlade in intervjuerna. Från den första intervjun då jag kände mig nervös, blev jag mycket mera säker på mig ju fler intervjuer jag gjorde.

Man kan närma sig ett insamlat intervjumaterial på flera olika sätt. Man måste ställa sig frågorna: vad ska jag fråga materialet och svarar materialet på de frågor man ställer? Man ska ha i åtanke hur man vill konstruera sin analys och hur man bäst kan använda sig av sina svar intervjumaterialet ger (Ruusu vuori, Nikander, Hyvärinen 2010: s.9).

Sist vill jag påpeka att jag har språkligt redigerat citaten som används för analyskapitlet, men bara så mycket att de ska vara lättare att förstå när man läser dem.

4 Fans, fandom och superfans

I det här kapitlet kommer jag att gå in på begreppen fan och fandom. Först går jag igenom varifrån begreppet fan har sitt ursprung, sedan vad det är som utgör kriterierna för att man kan kalla sig själv för ett fan och bli en del av en större helhet, alltså fandom. Jag kommer även att presentera och förklara begreppet superfan. I kapitlet kommer jag också gå igenom tidigare forskning som gjort om fans och fandom.

4.1 Fans

Ordet ”fan” dyker upp allt oftare i dag. Att någon kallar sig ett fan av exempelvis en tv-serie, ett band, en film och så vidare är inte alls något ovanligt. Man stöter på fans på konserter, i biografkön för att exempelvis se den senaste *Star Wars* filmen, eller i bokhandeln för att få sin bok signerad av sin favoritförfattare. Lillestam definierar ett fan som en person som utvecklat en extra starkt känslomässigt förhållande till exempelvis en artist (Lillestam 2006: s135).

Men var har begreppet fan sitt ursprung? Henry Jenkins, professor inom media och kommunikation ger följande definition på begreppets ursprung i boken *Textual Poachers – Television Fans & Participatory Culture* (1992). Fan är en förkortning på ordet fanatiker som har sina rötter i det latinska ordet *fanaticus*, som översatt kunde betyda ”att tillhöra templet, en tjänare av templet, en dyrkare”. Begreppet har också snabbt fått en mer negativ bibetydelse ”En person som är inspirerad av extatiska riter och hängiven anhängare” (Jenkins 1992: s.12). Jenkins menar att begreppet ursprungligen har religiösa konnotationer, eftersom begreppet kopplades ihop med hängivet religiösa personer eller rättare sagt fanatiskt religiösa. Att vara fanatisk fick även en mer negativ betydelse, att vara besatt, vilket togs ordagrant. Om någon var besatt betydde det att man var besatt av en demon. Det är först i modern tid som begreppet fan har fått den betydelse som man idag kopplar begreppet till. Jenkins förklarar att begreppet fan myntades i slutet på 1800-talet för att förklara vissa anhängare av sport och framför allt av sporten baseboll som är en populär sport i bland annat USA. Begreppet myntades under en tid då sporten inte längre var att betrakta som bara en deltagande aktivitet utan blivit ett åskådareevenemang. (Jenkins 1992: s.12)

Det som Jenkins vill säga är alltså att uttrycket fan kom i användning då sport inte längre handlade enbart om spelarna utan blev ett åskådareevenemang. Den negativa bibetydelsen som begreppet fan hade var inte helt borta. Man kanske inte tänkte att fans var besatta av demoner, men att vara fanatiskt besatt av exempelvis sporten baseboll ansågs inte heller helt sunt. Att vara ett tokigt fan blev en ny negativ betydelse av begreppet. Jenkins ger ett exempel på hur man gjorde narr av *Star Trek* fans på talkshowen *Saturday Night Live* där det i en sketch framställdes att fansen av tv-serien är feta, nördiga killar med glasögon och spetsiga gummiöron som pratade konstigt. I sketchen dyker även William Shatner upp (som spelade Kapten Kirk i tv-serien) och säger att fansen ska skaffa sig ett liv då fansen bombarderat honom med frågor om smärre detaljer ur tv-serien, vilket han såg som ett överdrivet intresse (Jenkins 1992: s.9–10).

I samband med Jenkins exempel nämnde jag begreppet ”nörd” vilket är en modern, ibland negativ form på begreppet fan. Nationalencyklopedin definierar begreppet nörd som om en enkelspårig löjeväckande person. En person som kallas nörd är ofta fixerad på ett intresseområde och kopplas ofta ihop med datorer eller spel. Man talar exempelvis om ”datanördar” (www.ne.se). I populärkulturen har nörden en skamlig status. Det är en tillskriven status som man inte själv väljer utan är något som man blir kallad av någon annan. En nörd porträtteras i populärkultur vanligtvis som en icke atletisk vit pojke (Lioi, Garrard 2016: s.21). Skillnad mellan en nörd och ett fan är att man kan koppla ihop ett fan med näst intill vad som helst för intresseområde. Jag säger inte att man inte kan kalla ett fan av musik för musknörd men att det är inte lika utbrett som ”musikfan”. Begreppet nörd kopplas ihop med mera specifika intresseområden, exempelvis datorer.

Sketchen från *Saturday Night Live* är inspelad på 60-talet. Många stereotypa uppfattningar om fans som Jenkins tar upp i sitt exempel finns kvar idag. Exempelvis att fans är dumma konsumenter som konsumerar allt som har att göra med ett band. Ett annat exempel på en stereotypi, är att fans ägnar sina liv åt meningslös kunskap om smärre detaljer om en tv-serie såsom *Star Trek*, eller att de är missanpassade på grund av sin hängivenhet, bor hos sina föräldrar och inte klarar av ett vanligt socialt liv. Jenkins ger även exempel på hur man återgått till att se fans som fanatiska. Jenkins lyfter fram en artikel skriven av Robert Jewett och John Shelton Lawrence år 1977 som exempel. Jewett och Lawrence påstår att science-fiction tv-serier och dess fans utgör en form av sekulär tro, en främmande elektronisk religion (Jenkins 1992: s.13).

Artikeln som behandlar *Star Trek* fans, går så långt att kalla dem för medlemmar av en kult och jämföra kulten med Mansonfamiljen och självmordskulten Werther. Artikeln förorsakade moralpanik (som andra nyhetskällor snabbt hakade på) och stärkte synen på fans som psykopater, vars fantasier om en intim relation till sina idoler kunde leda till våld och antisocialt beteende. Även musik och speciellt rockmusik ansågs farligt. I ett fall hade ett fan av hårdrocksgruppen Judas Priest tillsammans med sin kompis tagit livet av sig och det påstods att de hade lyssnat på bandets musik samtidigt. Bandet anklagades för att ha bandat in dolda meddelanden i sin musik som skulle ha uppmanat pojkarna att ta sitt liv. Ett av dessa påstådda meddelanden var "Do It!" som översatt från engelska till svenska betyder "gör det" (Wright 2000: s.371).

Journalisten Fredrik Strage skriver i sin bok *Fans* (2015) att man brukar lyfta fram två sorters fans för att illustrera hur farligt det kan vara att dyrka någon för mycket. Dels den fixerade enstöringen som ägnar all sin tid åt en stjärna, som har litet eller inget socialt umgänge och riskerar att bli en stalker, dels den skrikande folkmassan, en skenande boskapshjord som trampar ner allt i sin väg. De här två stereotyperna beskrivs också i kapitlet Fandom as Pathology skriven av kommunikationsprofessorn Joli Jensen i Lisa A. Lewis antologi *The Adoring Audience* (1992). Stereotypierna kommer enligt Jensen ur en elitistisk syn på kultur (Strage, 2005: s.93)

4.1.1 Fandom och moralpanik

Moralpanik är ett begrepp som används för att förklara den reaktion samhället hade mot dessa främmande kulturella former. Enligt Nationalencyklopedin är begreppet en benämning på överdrivna och stereotypa reaktioner på nya kulturfenomen som anses hota samhällets värderingar eller intressen (www.ne.se).

I Sverige hade man moralpanik över rockmusik under 80-talet då man knöt föreställningar om satanism till musiken. En berömd debatt om hårdrock och satanism inträffade år 1984 i programmet *Svar direkt*, där journalisten och debattören Siewert Öholm ifrågasatte det amerikanska hårdrocksbandet W.A.S.P. och deras scenframträdande. Personen som fick stå till svars för bandets uppträdande var Anders Tengner. Han var reporter på ungdomstidningen

Okej och hade recenserat bandets senaste konsert. Öholm anklagade Tengner bland annat för att inte förstå vilket moraliskt ansvar han hade som journalist. En annan känd del ur debatten är då Öholm fritt tolkat bandnamnet som är en akronym till "We Are Satans People" för att stärka sin egen poäng. Ingen vet helt säkert vad akronymen står för eftersom bandet inte gett någon förklaring. Hela debatten finns på *Youtube* (<https://www.youtube.com/watch?v=nmHxowz8AsM>).

I Finland har man också haft en liknande moralpanik. Ett exempel som jag fann i *Yle Arkivet* är dokumentären *Jakobstad 1984* som behandlar ungdomskulturen i Jakobstad år 1984. I dokumentären diskuteras bland annat musiken som ungdomarna lyssnade på. I programmet har bland annat en präst gjort en fri tolkning av hårdrockbandet KISS namn till "Knights In Satans Service" och menar att djävulen lätt kan ta sig in i ungdomars liv idag framför allt igenom hårdrocksmusik. (<https://svenska.yle.fi/artikel/2008/03/05/jakobstad-1984>).

Även begreppet idol måste förklaras. Enligt Nationalencyklopedin betyder begreppet, en hjälte, en favorit, en stjärna eller en förebild, det vill säga någon man beundrar mycket. Begreppet idol har även en religiös koppling, då man talar om statyer eller avbildningar av exempelvis gudar och gudinnor i gammal religion (www.ne.se). Ett annat begrepp som har en religiös bakgrund är ikon, vilket kort kan förklaras som en helig bild (www.ne.se). Begreppet kan även användas i samband med fans och fandom. Exempelvis diskuterar etnologen Lars Kaijser i sin text "The Pink Floyd Happening" i boken *Talande Ting: Berättelser och materialitet* (2014) om ikonisk autenticitet. Kaijser använder begreppet för att beskriva The Pink Floyd Happening. The Pink Floyd Happening var en konsert med dockor som var klädda och såg ut som medlemmarna i bandet Pink Floyd då de uppträdde i Sverige år 1967. "Dockorna kan ses som ett exempel på ikonisk autenticitet, med vilket menas att de såg ut som Pink Floyd 1967. Den ikoniska autenticiteten är knuten till våra sinnen och möjliggör en känsla av delaktighet och närvaro" (Kaijser 2014: s.157). Begreppet är viktigt då jag diskuterar mina informanternas berättelser om konsertupplevelser.

När man talar om den negativa betydelsen av begreppet fan, måste man komma ihåg att fall då fans framställs som galningar är grundade på andras oförståelse av fenomenet. Jawett och Lawrence ville se fansen av *Star Trek* som galna anhängare av en "mystisk elektronisk religion" då de analyserade fansens beteende och drog lämpliga slutsatser för att stärka sin egen tanke om galenskapen (Jenkins 1992: s.13). Samma gäller även fallet med Judas Priest

då man aktivt försökt hitta en koppling mellan musiken och fansen självmord. Bandets musik spelades baklänges för att hitta sublima meddelanden. Också exemplet om att finna djävulsdyrkan i musiken genom att tolka om hårdrocksbands namn är exempel på moralpanik eftersom man försöker bevisa att bandmedlemmarna är satanister och gör därmed fansen till satanister.

Idag har man inom fanforskning börjat försöka ge en mera positiv bild av fanet. Jenkins är en av de första som forskat om fans ur en ny synvinkel. I boken *Textual Poachers* vill Jenkins visa att fansen inte är korkade konsumenter som samlar in värdelös kunskap, utan en del av en större helhet, en egen kultur. Flera forskare har efter Jenkins fortsatt att forska om fans ur en mera positiv synvinkel. Lillestam menar exempelvis att ha en idol är en viktig del av sökandet efter vem man är, ens identitet, ideal, värderingar och livssyn (Lilliestam 2006: s.135).

Inom forskningen om fans har det talats mycket om parallellerna mellan fans och religiositet. Jenkins menar att dessa paralleller inte finns utan att fansen är egna individer och en del av en egen kultur, alltså fandom. Matt Hills, professor inom journalism och media menar i en intervju gjord år 2001, där han diskuterar Jenkins tankar om fans och religiositet att man inte kan undgå ursprunget till begreppet fan, *fanaticus* (Hills 2001 s.22). I boken *Fanikirja – Tutkimuksia nykykulttuurin fani-ilmiöstä* (2008) diskuterar lektorn inom religionsvetenskap Teemu Taira i sin text ”Fanius ja uskonto” parallellen mellan religion och fandom och hur den kan användas på ett fruktbart sätt. Taira menar att dra paralleller mellan religion och fans inte är fruktlöst eftersom parallellerna hjälper oss att förstå både ny religiositet och fans bättre (Taira 2008: s.135).

Matt Hills diskuterar även hur fandom kan ses som en affektiv lek (affective play). Med detta menar Hills att affekt uttrycks i en lekfull beståndsdel av fandom. Fansen investerar mycket tid i sin fandom, de går exempelvis på konserter och köper bandets prylar, men de samlar även på information om bandet för att få kunskap om bandet (Hills 2002: s.93).

Moralpaniken kommer inte att tas upp i avhandlingen mer än detta. Med att förklara begreppet moralpanik vill jag visa vilken bild av fans som har existerat. Genom att diskutera moralpaniken vill jag ge läsaren en bättre förståelse av vad det innebär att vara ett fan inom en fandom som är utsatt för moralpanik.

4.2 Fandom

Fandom är definitionen på en gemenskap för fans. Det finns olika typer av fandom, exempelvis fandom kopplat till band, film, böcker, och tv-serier. Musikvetaren Eva Kjellander använder sig av ordet "fanskap" i sin doktorsavhandling *Jag och mitt fanskap* (2013) för att beskriva ordet fandom. "På svenska har vi inget ord för det engelska fandom och därför väljer jag att översätta det med ordet fanskap. Med det avser jag inte några negativa implikationer" (Kjellander 2013: s.17).

Jag kommer däremot att använda mig av det engelska ordet fandom. Främst eftersom jag anser att de flesta vet vad man antyder på då begreppet används i samband med fans. Dessutom tycker jag att använda sig av ordet "fanskap" i samband med fans blir förvirrande för läsaren.

Begreppet fandom är den större helhet som fans tillhör, en gemenskap som innebär att fans kan träffa varandra och kan diskutera exempelvis sitt favoritband. Jenkins kallar fandom för en samhällelig subkultur (Jenkins 1992: s.27–28). För att bli en del av en fandom räcker det inte att vara ett fan utan man ska aktivt delta i aktiviteter inom fandomen såsom att gå på konserter, köpa bandets prylar och tala om musiken med andra fans. Man ska även känna affektion till det man är fan av. Affektion tar sig uttryck, enligt folkloristen Jakob Löfgren, genom funktionen att tycka om något och att sedan lägga tid på detta något (Löfgren 2018: s.66). Att vara fan bottnar sig alltså i ett starkt engagemang, intresse och inlevelse (Lilliestam 2006: s.136).

Känslan att tillhöra en fandom, att tycka om något tillsammans kan vara mycket stark och speciell. Lilliestam menar att den här känslan är speciellt stark då det gäller en artist som inte alla känner till. Om artisten blir mainstream kan känslan fansen har bli svagare. Det är inte lika spännande när artisten blir känd (Lilliestam 2006: s.136).

I min analys kommer jag att använda mig av Jenkins förståelse om fem aktiviteter som uttrycker en fandom. Syftet med att använda Jenkins system är att visa hur dessa aktiviteter kommer fram i det berättade. Den första av Jenkins aktiviteter behandlar mottagande, alltså mottagande av det fansen ser eller hör när de tittar på tv-serier, läser böcker eller lyssnar på

musik. Fansen lyssnar på musiken ofta gång på gång för att ta in alla små detaljer som de sedan kan använda som kunskap om musiken (Jenkins 1992: s.54–55).

Den andra aktiviteten är identitetsskapande med hjälp av exempelvis bandet och deras musik. Fans är intresserade av det sätt media förmedlar textuella detaljer, exempelvis om karaktärer i böcker eller detaljer om musiker som kommer fram i deras lyrik. Fansen bygger även en stark parallell mellan sina egna liv och exempelvis musikens lyrik, och skapar därmed en identitet genom musiken (Jenkins 1992: s.109).

Den tredje aktiviteten är aktivism. Aktivism knyts ihop med fansens mediekonsumtion. Exempelvis kan fansen påverka bandets utveckling genom att tillsammans motsätta sig beslut av både bandmedlemmar och producenter av bandets musik (Jenkins 1992: s.147–154).

Den fjärde aktiviteten är den kulturella produktionen inom fandomen. Den kulturella produktionen innebär att fans skapar något för fandomen såsom fanfiction eller fankonst. I fandom av musik kan detta exempelvis vara att man spelar covers av bandets låtar eller gör egna tolkningar av låtarna (Jenkins 1992: s.285).

Den femte aktiviteten är den sociala delen där fans möts för att diskutera exempelvis bandet som de är fans av. Jenkins beskriver fandomen som ett näst intill utopistiskt samhälle. Här använder sig Jenkins av termen ”weekend-only world” (Jenkins 1992: s.286). Med termen menar Jenkins att fans strävar efter att leva ett vanligt liv, samtidigt som ett mer kreativt liv som motreaktion mot den annars gråa och tråkiga verkligheten (Jenkins 1992: s.286). Löfgren menar att den sociala delen av fandom kan ses som en social tillhörighet och säger att man även kan se fandom som en deltagande kultur. Löfgren ger ett exempel på detta i sin studie om fans av bokserien *Discworld*. Där skapar fandomen en festival där de samlas årligen och deltar som karaktärer i *Discworlds* fantasyvärld (Löfgren 2018: s.67).

Fandom kan beskrivas som en identitet, en form av verksamhet, som en affektiv investering och som en deltagande kultur som man känner tillhörighet till. Löfgren säger även att han ser fandom som ett folk med sin egen kunskap (Löfgren 2018: s.72). För en avhandling i folkloristik är det viktigt att förstå fandom som ett samhälle med sin egen folklöre (Löfgren 2018: s.72).

Jag använder mig av Jenkins fem fanaktiviteter i analysen för att belysa mina informanternas berättelser om att vara superfans av ett band. Jenkins använder sig av de fem fanaktiviteterna för att analysera bland annat Star-Trek. Jag vill däremot se hur väl dessa fanaktiviteter lämpar sig till forskning av fans av musik.

4.3 Superfans

Hittills har jag diskuterat begreppen fan och fandom och förklarat vad det är som tillhör att vara fan och hur man tillhör en större helhet som fandom. Jag har inte diskuterat vad som skiljer fans åt och det är här begreppet superfan träder in. Enligt mig är det skillnad på ett fan och ett fan, man kan vara fan på olika sätt. Benämningen, ett hängivet fan, kan användas då man diskuterar fans som lägger mer tid på en fandom än andra fans. Jag finner att begreppet superfan passar bättre för att förklara ett hängivet fan eftersom man kan ställa sig frågan vad det är som gör andra fans mindre hängivna än andra.

Begreppet superfan betyder: ett extremt dedikerat fan (www.lexico.com). Jag har inte hittat en grundlig definition av begreppet superfan i tidigare forskning om fans och fandom.

Websidan Urban Dictionary hävdar att begreppet beskriver fans av sport. Urban Dictionary påstår även att begreppet är myntat av L.A. press under Michael Jacksons begravning för att beskriva några av hans fans (www.urbandictionary.com). Artikeln går tyvärr inte att nå på grund av upphovsrättsliga skäl. Ett exempel på hur begreppet används i artiklar kan vara *"I expected more people': Daniel O'Donnell superfan, 67, queued for more than two days outside theatre to get tickets to see idol"* (www.dailymail.co.uk/news/article-2322938).

Artikeln som publicerats på den brittiska nyhetssidan *Mail Online* handlar om en man som skribenten valt att kalla för ett superfan eftersom han köat i över två dagar för att få biljetter till den irländska sångaren Daniel O'Donnells konsert.

.

Utifrån egna observationer av vad jag valt att kalla för superfan menar jag att ett superfan samlar på allt som exempelvis ett band släpper i form av vinyl-skivor, cd-skivor, t-skjortor osv. I analysen behandlar jag även frågor om att samla på föremål i relation till bandet som leder till att jag brukar teorier om kommersialisering (Hills 2002: s.27). Superfans går även på många av bandets konserter, i varje fall i hemlandet och ibland reser de även utomlands. Att vara ett superfan kan ses som en mera extrem form av att vara fan. I jämförelse nöjer

andra fans med att gå på ett fåtal konserter eller att bara äga sina favoritalbum av bandet. Ett superfan av ett band känner man igen med att hen alltid talar om ett specifikt band mer än andra, och berätta entusiastiskt om bandet om de blir tillfrågade. Eftersom begreppet superfan ofta används i tidskrifter och annan media vill jag föra fram begreppet i akademisk kontext. Detta då begreppet kan användas som ett begrepp för att beskriva hängivna fans.

5 Superfans och fanaktiviteter

Analysen består av fyra delkapitel behandlar olika aspekter av informanternas berättelser. De fyra kapitlen analyseras utifrån Jenkins fem fanaktiviteter: mottagande, identitet, aktivism, kulturell produktion, och den sociala delen (Jenkins 1992: s.284–285) och behandlar på vilket sätt de kommer till uttryck i berättelserna. Det första kapitlet behandlar hur fanet kom i kontakt med bandet som blivit så speciellt för honom. I kapitlet diskuteras även vilken relation informanten har till musik i allmänhet. Hur kom han till första början i kontakt med musik och på vilket sätt har musiken påverkat honom under hans liv?

I det andra kapitlet diskuteras de specifika banden som informanterna är fans av. Vad är det som gör bandet speciellt för informanten och kan han identifiera sig med bandet på något vis? I det tredje kapitlet diskuteras konsertupplevelser som informanten minns. I kapitlet behandlar jag också frågor som berör känslan av att det är viktigt att gå på bandets konserter.

I det fjärde och sista kapitlet diskuteras fans samlande av bandets prylar såsom t-skjortor, cd-skivor/LP-skivor, och så vidare. Här ställer jag dels frågan ifall informanterna känner att det är viktigt att köpa bandets prylar, dels behandlar jag på vilket sätt informanternas samlande tar sig uttryck. Vill informanten äga allt som bandet någonsin publicerat eller räcker det med att äga exempelvis t-skjortor från de gånger man sett bandet uppträda live? Jag ställer även frågan ifall informanterna känner sig stolta över någon speciell pryl som han har i sin samling, och i så fall vad det är som gör prylen speciell.

Jag har valt att bygga upp min analys i dessa fyra kapitel eftersom de följer en liknande modell som mina intervjufrågor. Detta gör jag för att informanternas berättelser ska komma i samma ordning som när jag gjorde intervjuerna.

I de olika kapitlen kommer jag att analysera hur Jenkins fem fanaktiviteterna som består av mottagande, identitetsskapande, aktivism, kulturell produktion, och socialt deltagande framkommer i det som mina informanter berättar om hur det är att vara fan av ett band. Alla kapitel utgår ifrån att informanterna har ett manligt berättande-perspektiv (såsom tidigare påpekats är mina informanter alla män).

5.1 Vägen till musik – samtalsvaluta

I de intervjuer jag gjort har jag frågat mina informanter om hur kom i kontakt med musik. Vad var det som fick dem att lyssna på musik och senare komma i kontakt med det band som de idag är superfans av? Att lyssna på musik kan enligt Lilliestam vara en mycket mångfacetterad och komplicerad aktivitet, eftersom man kan lyssna på musik under och på grund av många olika omständigheter. Oftast väljer man själv vad man lyssnar på, men ibland utsätts vi för musik som vi inte själva valt att lyssna på (Lilliestam 2006: s.89).

En av mina informanter som är ett superfan av bandet Ghost svarade på frågan om början till sitt musikintresse enligt följande:

AS: Nå mitt musikintresse har kommit kanske från de att min pappa har redan från tidig ålder också själv också varit musikintresserad och jag tror att de ha gått i arv till mig. Farsan har när jag själv har varit liten så har de alltid varit en big deal med musiken hemma och att lyssna på musik och att skapa musik och talats om musik o sånt här, så de ha kanske smittats därifrån. (IF mgt 2019/027).

Jag frågade också om han funnit mycket musik igenom sin far till vilket han svarade så här:

AS: Jo, alltså de är lite så där 50/50 att hälften av dom här banden som farsan lyssnar på så är såna här band som man själv tycker om o andra hälften är såna som man inte tycker om så mycket. (IF mgt 2019/027).

Jag ställde en följdfråga om det är så att hans pappa inspirerade honom att hitta musik på eget initiativ, till vilket han svarade:

AS: Så klart, man har började med det att som yngre kanske lyssnat på mera det som kommer på radio exempelvis, så i något skede bara hittar man någonting visst som är lite annorlunda och så kanske man gick in på den vägen sen. (IF mgt 2019/027).

I det här exemplet berättar informanten om hur hans musikintresse började från en förälder, hans far. Pappan hade varit musikintresserad som ung och detta säger informanten har påverkat honom genom att det diskuterades och lyssnades på mycket musik i hemmet under uppväxten. Informanten berättar att han efter ett tag började leta efter egen musik som han hittade genom att lyssna på radio. Detta gjorde han när han kände att det inte längre var bara

faderns musik som intresserade honom. Genom att lyssna på musik som han själv inte valt, alltså musik som han pappa spelade upp och den som kom på radio hittade informanten sitt intresse för musik. Adelswärd säger i boken *Att förstå en berättelse – eller historien om älgen* att en pappa överlämnar en tradition till sin son (Adelswärd 1996: s.76). I detta fall kan man tala om att pappan överlämnar kunskap om musik som han besitter till sin son. Om man följer Lilliestams argument kan pappans diskussioner relaterade till musik ses som samtalsvaluta, något som han överlämnar till sin son som nu också äger samtalsvalutan (Lilliestam 2001: s.7). Gemenskapen mellan män som Adelswärd säger är ett vanligt drag i ett manligt berättande kommer även fram här, och i detta exempel är det gemenskapen mellan pappan och sonen (Adelswärd 1996: s.44).

Fanet av The Beatles berättar också om hur det var hans pappa som var orsaken till att han började lyssna på musik och att han hittade The Beatles:

AK: Nå, de va faktiskt min pappa som va orsaken ...//... Vi lyssnade alltid antingen på Creedence Clearwater Revival, Electric Light Orchestra och The Beatles då vi var små. Det var alltid antingen det röda eller blå albumet som vi lyssnade på. (IF mgt 2019/024).

Informanten minns klart vilka artister som hans pappa brukade spela upp för honom. När det gällde The Beatles minns informanten att det var de röda eller blå samlingsalbumen som spelades. Det röda albumet bestod av låtar från åren 1962–1966, och det blå med låtar från 1967–1970.

Superfanet av bandet Iron Maiden berättar om sitt eget musicerande som orsaken till hans musikintresse. Då jag frågade om när informantens musikintresse började svarade han kort:

ML: Jag blev tvingad till att spela trumpet (skratt) av mina föräldrar ...//... sen blev det trombon och så spelade jag valthorn, och sen när jag faktiskt hörde på Iron Maiden första gången, låten Run To The Hills fick mig att börja spela trummor. (IF mgt 2019/026).

Musikintresset tar avstamp i att han blivit uppmanad av sina föräldrar att spela trumpet. Snart övergick han till att börja spela trummor då han hörde bandet Iron Maidens låt ”Run To The Hills” första gången. Här är det återigen föräldrarna som påverkat informanten att finna ett musikaliskt intresse. I det här fallet var det inte på grund av att hans pappa spelat musik åt honom utan att föräldrarna ville att han skulle spela ett instrument. Man kan diskutera på

vilket sätt detta kan ses som mottagande av musik (Jenkins 1992: s.57). Återigen kunde inte informanten själv påverka den musik han skulle lyssna på. Det är oklart om han sedan tyckte om att spela trumpet, så det är svårt att säga om han lyssnade på den musik han skulle lära sig spela såsom fans mottar musik eller om det upplevdes som ett tvång. Man kan säga att detta är en form av mottagande men att det inte räknas som en fanaktivitet. Jenkins menar att fans mottagande ska ses som en process (Jenkins 1992: s.57), För att återkoppla till Hills så ska ett fans deltagande i fandom vara en affektiv lek (Hills 2002: s.93), vilket informantens trummande kan anses vara. Trummandet och att vara fan av Iron Maiden hör ihop.

Informanten som är fan av bandet Ghost berättar om hur han kom i kontakt med bandet:

AS: Det var faktiskt så intressant att det var via en sån tidning som Metal Hammer, en brittisk heavy metal-tidskrift som hade med sig en cd-skiva, som hette typ ”topp tio eller topp femton av dom bästa nya kommande banden”. Det var en demo-cd som innehöll en massa olika låtar av olika band som inte liksom var så jättestora då ännu, de hade kanske just fått skivkontrakt o så här. Där fanns de en sådan låt som hette Elizabeth av just bandet Ghost på den och jag lyssnade igenom den här skivan såsom man nu alltid gjorde om man fick en skiva med en tidning. Så lyssnade man nu förstås igenom den från början till slut och så tänkte jag att ”voi vittsi att de här (Elizabeth) var nog en bra låt att finns de mera av de här bandet?”, så kollade jag på nätet och just då ännu hade de inte släppt ut sin första skiva utan dom hade sin musik på en Myspacesida tror jag eller Bandcamp, någon sån här internetsida. Men där fanns låtarna Elizabeth och Death Knell, jag lyssnade ganska mycket på dom här demoversionerna och sen när första skivan kom så förbeställde jag den på cd, Opus Eponymous då alltså, så var jag och hämtade ut den från en skivbutik och om vi säger så här att de har sparat vidare sedan dess. (IF mgt 2019/027).

Jag tolkar det som att det var av en slump som han råkade höra och fastna för en låt av bandet Ghost. Låten fanns med på en samlingsskiva som kom med ett nummer av den brittiska tidskriften *Metal Hammer*. Det var från den här låten som det, för att citera informanten, spårade vidare för honom. Informanten lyssnade på låten om och om igen och samlade upp all information han kunde från låten vilket fick honom sedan att leta fram mera musik. Exemplet kan jämföras med Jenkins tankar om mottagande (Jenkins 1992: s.284). Återigen kunde inte informanten påverka det han fick höra på samlingsskivan. Redaktionen för tidningen hade bestämt vad som spelas upp på skivan. Det var något med själva musiken som fick honom att leta upp mer av bandets musik och vänta på att de skulle spela in mera musik. Det här visar på hur fans lyssnar gång på gång för att ta in den (Jenkins 1992: s.54–55).

För fanet av Iron Maiden tog det lite längre tid att på riktigt fastna för bandet. När jag frågade när han kom i kontakt med bandet och hur det kom sig att han blev ett fan av bandet svarade han så här:

ML: Första gången var år 1999, då var jag hemma och min kusin kom på besök och han spelade albumet Killers. Då hörde jag dom första gången, men de va inte riktig så där vet du att de slog till direkt utan de va bara så där ”okej de här är ett bra band” ...//... Sen när albumet Brave New World kom ut, år 2000, ordnade min kusin biljetter till deras konsert och jag for och titta på dem, och dom var jättebra. Men när det verkligen slog mig, var det nu år 2001 eller 2002, så kom han till mig med albumet Number of the Beast och så hörde jag Run To The Hills och det var då ...//... Det var den som gjorde mig till en trummis, det var när jag hörde introduktionen (trummar introt till låten Run to the Hills) så det var så här, jag vill lära mig trummor, det var det där (gör ett ploppläte) rakt in your face. (IF mgt 2019/026).

Hur man hittar det där speciella bandet varierar också från person till person. Informanten som berättade om Ghost hittade bandet utav en slump medan informanten som berättade om Iron Maiden hade en kusin som visade bandet för honom. Kusinen tog också med honom på bandets konserter. För informanten slog inte Iron Maiden igenom innan han hörde låten ”Run To The Hills” på cd-skiva första gången. Det var återigen kusinen som introducerade honom till musiken och det aktiva lyssnandet gjorde att informanten sedan fastnade för Iron Maidens musik. Informantens mottagande av musiken bottnar i att han lyssnat på bandets musik. Musiken som hans kusin introducerade för honom både live och på skiva. Informanten hade samlat in kunskap om bandet genom att lyssna på dem, och visste vad det var frågan om då kusinen spelade upp musiken för honom. Därför var det lätt för honom att hitta något i musiken som fick honom att fastna för Iron Maiden. Exemplet visar dels på hur samtalsvaluta fungerar (Lilliestam 2001: s.7) och hur mottagandet består av hur fans lyssnar om och om igen på musiken (Jenkins 1992: s.54–55).

I intervjun med fanet av bandet Bolt Thrower, berättar informanten att det spårade ur efter att han bekantat sig med bandet via internet och streamingwebsidan Youtube. Han besvarade frågan om när han kom i kontakt med Bolt Thrower så här.

RM: Jag minns inte exakt när men jag minns hur, det var antagligen på nionde klassen och via Youtube. Om någon har använt Youtube någon gång som dom flesta säkert har, så Youtube

ger sådana här relaterade länkar när du lyssnar på en viss skiva och jag minns den här ena Bolt Throwers svartvita videosnutt som fanns där och den hade inte så hemskt bra ljudkvalité. Jag hade aldrig hört bandet tidigare, jag hade inte lyssnat så hemskt mycket på liknande musik som det här, det var Bolt Throwers låt Cenotaph från War Master skivan ...//... men det var alltså bara liksom något simpelt och tungt i deras gitariff och deras stil och liksom atmosfären i det som fick mig att leta reda på mera av de o så spåra de lite ur därifrån sen. (IF mgt 2019/025).

Informanten berättar här att han själv hittade bandet av en slump på Youtube via de relaterade videolänkarna som man blir rekommenderad. I det här fallet valde han själv att lyssna på bandets musik och påverkade därför sitt eget mottagande av musiken. Här var det inte heller någon andra part som introducerade honom till bandet Bolt Thrower. Jag vill återkoppla till Adelswärds diskussion om manligt berättande. Adelswärd konstaterar att män berättar om hur de själva uppnår lycka i världen och hur de själva uppnår en status i samhället (Adelswärd 1996: s.24). Informantens berättelse kan ses som ett exempel på den här sortens berättande. Genom det ensamma sökandet hittade informanten Bolt Thrower och uppnådde därmed statusen att vara fan av bandet på egen hand.

Att informanterna svarar att det spårade ur när de blev fans av ett band är på ett sätt ett accepterande av att vara helhjärtat fan av ett band. De vet att det de håller på med kan verka konstigt i andras ögon, vilket kanske ligger i den negativa syn fans och fandom haft och fortfarande har. En stereotyp uppfattning av fans är att de motsätter sig de dominanta kulturella hierarkierna, och fans ses därför som onormala jämfört med det som kulturellt anses vara normalt (Jenkins, 1992: s.17). Att informanterna berättar om ”att det spårar ut” kan ses som ett uttryck för att vara ett superfan.

I intervjun med informanten som är ett superfan av bandet The Beach Boys berättar han om hur han inte till en början alls tyckte så mycket om bandet. Tillskillnad från de tidigare nämnda informanterna är det här speciellt. De andra informanterna antingen gillade bandet som de idag är superfans av genast eller åtminstone tyckte att de var bra innan de blev superfans. Då jag frågade informanten om hur han hittade bandet svarade han så här:

NK: ...//... Första gången som jag hörde The Beach Boys så kände jag till bara de här vanliga låtarna såsom Barbara Ann och Surfin USA o sådant strunt. Då tänkte jag att det var bara ett surfband från USA som gjorde några hits på 60-talet, ett vanligt chart band. Men sen hörde jag

då jag var ett Beatles fan en gång år 2008 eller 2009, jag var nog ett fan också före men, jag blev ett riktigt Beatles fan 2009 skulle jag säga, o sen blev jag jätteintresserad av allt vad Beatles gjorde och vilka album som de tyckte om. Det finns intervjuer med Paul McCartney och John Lennon och i en dessa intervjuer så sa Paul McCartney att hans favoritband är The Beach Boys och hans att hans favoritalbum av dem är Pet Sounds och hans favoritsång är God Only Knows. Då tänkte jag "Beach Boys? Det där underliga surf bandet med Barbara Ann? Nå okej om Paul McCartney säger det så måst det väl bara vara bra, jag ska lyssna på Pet Sounds". Det gick inte genast så här att "wow de här är bra" utan det tog en tid men sen så, Pet Sound alltså ett helt otroligt album det är ett av de bästa album jag hört i hela mitt liv och den blir bara bättre med åren. förra året ha jag märkt nya saker till och med, alltså jag ha hört den nu i sju år och ändå hittar man nya saker med alla instrumenten och så där. (IF mgt 2019/028).

Informanten hade hittat The Beach Boys via bandet The Beatles som han varit fan av. Det hans dåvarande idol Paul McCartney sade i en intervju orsakade att han gav The Beach Boys en andra chans och blev därefter ett fan. Det som måste påpekas här är att informanten är bror till informanten som idag är ett superfan av The Beatles. Båda informanterna har blivit introducerade till musiken på samma sätt av sin far.

Man märker att vägarna till musiken och vägen till att hitta det där speciella bandet kan vara rätt olika. Utifrån det som mina informanter har berättat kan jag konstatera att föräldrarna har en inverkan på att barnen börjar lyssna på musik eller att man börjar spela musik. Om det inte var föräldrarna som introducerade det kommande favoritbandet, så började barnen med tiden utforska och hitta sitt eget intresse inom musik för att slutligen hitta sitt favoritband. Inom folkloristiken används ofta begrepp såsom rit. Upptäckandet av det där speciella bandet kan ses som en övergångsrit. En övergångsrit markerar en persons eller gruppens övergång från en status till en annan. Riten kopplas vanligtvis ihop med exempelvis dop, bröllop eller begravningar (van Gennep 1960: s.10–11). Vägen till att hitta bandet kan också ses som en rit. När informanterna hittade bandet som de nu är superfans av, gick de igenom en övergångsrit från statusen fans till att bli superfans. Jenkins menar att då fans mottar musik är det bara början, törsten efter mera information gör att fanet vill motta mer musik för att besitta mera kunskap (Jenkins 1992: s.284). Exemplet stärker påståendet om att fans genomgår en övergångsrit till att bli ett superfan, eftersom att hitta bandet bara ses som en början.

5.2 Bandet och musiken

I det här kapitlet kommer jag att koncentrera mig på hur informanterna upplever det band som de är fans av: vad gör bandet som de är fans av så speciellt. Jag kommer också diskutera hur informanterna bygger sin identitet genom bandet och dess musik.

Informanten som är fan av bandet Ghost förklarar att det är dels är det visuella aspekter, dels den något svårdefinierade musiken som gör bandet speciellt för honom:

AS: Det är kanske det här att Ghost som musik är ganska svår att definiera. Om du går till vilken musikjournalist som helst, så om dom skriver om bandet, så nån säger att det är pop, nån säger att det är rock, nån säger att det är båda, nån säger att det är metal, nån säger att det är black metal, nån säger att det är doom metal, det är svårt att definiera, och det är kanske lite det som jag gillar med Ghost att dom är ett band som tar in många olika influenser o många olika sound från olika grejer och kombinerar dem till någonting eget att. Exempelvis om vi pratar om Opus Emponymous skivan som är ganska tung och ganska mörk, men sen dom här senare skivorna de vill säga Infestisumam och Meliora har fått lite mera såna här poppigare influenser och kanske lite mer mainstream betoning. Och det är också ganska intressant att följa med den utvecklingen. (IF mgt 2019/027).

Informanten berättar om hur svårt det är att definiera Ghosts musik eftersom bandet gillar att variera musiken de gör på olika album. Informanten berättar att andra fans och musikjournalister tolkar bandets genre på olika sätt. Att Ghost använder flera olika influenser i sin musik är orsaken till att informanten tycker om bandet. Informanten har genom mottagandet genom att gång på gång lyssnat på Ghosts musik, själv gjort egna utvärderingar på vad musiken tillhör för genre eller varifrån de tagit sina influenser (jfr Jenkins 1992: s.54–55). Informanten har genomgått en typisk mottagande process genom att gång på gång lyssna och värdera bandet. Både genom bandets musik via skivor, men också via visuella medier såsom bilder och filmer.

Samma informant fortsätter att berätta hur bandets image och den mystik som omringar bandet fångade hans intresse:

AS: (...) De har alltid varit en del av charmen att de är ett band med musiker som ingen vet vad heter och att de har den här sångaren Papa Emeritus som då har en karaktär, man kan jämföra det lite med dom här klassiska heavy metal bandens maskotar exempelvis Eddie från

Iron Maiden som folk känner till fast man inte ens känner till bandet så vet du hu Eddie ser ut, eller Crimson Ghost med Misfits, alltså den här skallen, så de är lite samma med Ghost alltså att folk vet då dom ser Papa Emeritus som är alltså en sån här dödskallesminkad påve, så vet man genast att ”aa Ghost!”(...) charmen i det här bandet har vari just för mig att det är liksom den här stora hemligheten att vem är med o man vet inte riktigt att är de kända musiker. Det var länge teorier om att det var den ena och den femte kända svenska musikern som låg där bakom Ghosts masker och speciellt de här första två/tre åren var de en ganska så här stor del av Ghost fandomen att funder vem är med och försöka luska ut och söka information och så här. (IF mgt 2019/027).

I exemplet kan man läsa att det som fick informanten att fastna för Ghost var inte bara musiken i sig, utan också den visuella aspekten som förekommer på scen. Informanten berättar även om hur han deltagit i aktiviteter inom fandomen. Ett exempel är att försöka leta fram information om vem de maskerade bandmedlemmarna är. Det här har skett genom diskussion mellan fans av bandet på olika webforum. Det här är ett tydligt exempel på Jenkins första fanaktivitet mottagning, men kan också ses som del i den femte aktiviteten: den sociala delen och interaktion med andra fans inom fandomen. Det som fans mottar håller de inte för sig själva. De kunskaper som de mottagit formas även av andra fans åsikter genom diskussioner (Jenkins 1992: s.77).

När jag frågade samma informant om han känner att han kan på något sätt kan identifiera sig själv med bandet när de är maskerade svarade han så här:

AS: Alltså det är kanske lite det som också är grejen att de känns på något sätt som att just för att Ghost är så här gömda bakom masker och är ett mysterium, det är mycket dimma och rökridåer och så här, så kanske man på något vis känner att det är liksom de här ett band som vem som helst kan vara med i liksom, att om dom kan vara så här anonyma så varför skulle inte jag också kunna spela i Ghost för ingen vet ju det, så det är just kanske lite det som lite attraherar mig med den här tanken på att du kan ha en karriär inom musiken liksom så här i hemlighet, de är ganska kul. (IF mgt 2019/027).

Anonymiteten gör det förstås svårt att identifiera sig direkt med någon av medlemmarna. Informanten förklarar att anonymiteten ger honom den lekfulla tanken om att han själv kunde vara med i bandet någon dag. Det här kan ses som en sorts affektiv lek (Hills 2002: s.93). Det spelar kanske ingen roll vem som är bakom maskerna. Tanken om möjligheten att själv vara med i bandet räcker som en identitetsskapare för informanten. Enligt Jenkins drar fans starka

paralleller mellan sitt eget liv och det som fanet mottar (Jenkins 1992: s.284). I det här fallet känner informanten kanske att han inte behöver vara känd för att vara med i Ghost. Eftersom bandet är anonymt kunde kanske även han vara del av det.

När jag frågade informanten som är fan av Bolt Thrower om vad det är som gör musiken speciell för honom och ifall det finns något med bandet som han identifierar sig med svarade han:

RM: Jag skulle säga att det är mera musiken och stilen som dom spelar. Jag är ju själv historia intresserad och mycket sådan här musik i stil med t.ex. då Bolt Thrower så handlar ju då om krig och död och elände osv. men Bolt Thrower har alltid haft fast dom har ett sånt här liksom fantasy tema, som jag också kan komma till, men dom har mycket liksom sådan här, skulle nu inte kanske kalla de verkligt, men sättet som dom t.ex. sjunger om krig och berättar om det så det är jätte liksom mörkt och brutalt och liksom deprimerande, och de passar på nå sätt in i den där stilen och de passar in med hur dom uppträder osv. Dom blandar in element av t.ex. poesi från första världskriget, dom är mycket inställda på Stor Britanniens olika krig och vissa låtar är så här helt historiska och vissa blandar in berättelser av soldater osv. men största delen är fantasy. Men sen är det också det att när dom har (...) samarbete med Games Workshop i Stor Britannien som också är från Stor Britannien som håller på med Warhammer francisen, och det var något som man höll på som barn, nu förtiden har de fallit bort, men där är liksom den här stilen med hur dom beskriver krig och hur dom ritar de osv. så det är sen när Bolt Thrower tar de och smättar de på framsidan av perfekt musik så man har inte så stor chans sen mera efter de (skratt) när dom kombinerar liksom allting som man någonsin skulle kunna tänka sig att på något sätt personligen blivit absurt passande band. (IF mgt 2019/025).

Informanten berättar om att intressen från barndomen, att spela *Games Workshops* strategibordspel *Warhammer* och hans intresse för historia fick honom att fastna för bandet Bolt Thrower. I bandets lyrik kunde han finna referenser till hans intressen. Lyriken talade direkt till honom eftersom den var direkt från historiska skrifter såsom poesi, eller fantasyberättelser från *Warhammer*-spelet. Eftersom informanten redan sen tidigare hade dessa intressen var det inte så svårt att genom hans mottagande av bandets musik och lyrik skapa en identitet som ett fan. Det här är åter ett exempel som kan ses som det Jenkins påpekar då fans kopplar ihop sina egna liv med det som de mottagit (Jenkins 1992: s.57). I det här fallet är det Bolt Throwers musik som informanten kopplar ihop med intresset för musik, historia och strategibordspelet *Warhammer*.

Informanten som berättade om The Beach Boys förklarar hur bandet och framför allt bandmedlemmen Brian Wilson fångade hans intresse och blev speciella för honom. Även han kunde identifiera sin ungdom med deras musik:

NK: Jag skulle säga att de är en kombination av, alltså om man förklarar Beach Boys lite mera noggrant så är Beach Boys egentligen för mig mera Brian Wilson. Brian Wilson är den här mastermind av Beach Boys, utan Brian Wilson skulle inte Beach Boys vara någonting, de skulle vara lite en sådan här side note i history books, inte någonting viktigt. Brian Wilson är den typen som komponerar alla melodier och gjorde alla såna här arrangements och sånt här, och han va i studion och producerade också (...) Han blev inspirerad av Phil Spector's Wall of Sound soundet och han tog de till en helt ny nivå. Pet Sounds till exempel är en av de första psykedeliska album säger man, och jag kan förstå verkligen varför man säger det för att han inte arbetade med jätte många effekter eller sånt där, han arbetade med instrument bara, men det här han gör av två instrument ett instrument, o hela den experimentella saken är de som jag tycker om med Beach Boys. Andra saken är Brian Wilsons melodier, han är jätteinspirerad av sin barndom sku jag säga (...) han är en sådan här typ som inte ha blivit riktigt vuxen någon gång, han lämnade som ett litet barn på något sätt. Hans vy på livet och hur livet funkar så det är så här, lite som ett barn skulle se det, och det är lite äventyrligt, allt är nytt, allt är fint, allt är så här full av färg och sånt där, vet du, och det reflekterar i hans melodier och i hans kompositioner också. De är jätte melankoliska på något sätt men de gör en jättelycklig också, de är som man sku se, de är som man verkligen själv skulle vara ett barn igen (..) jag älskar sån här harmonisång och sånt där när flera röster sjunger tillsammans, lite som i en kör, jag vet inte om det här har nånting med att jag förr också sjöng i en kör (...) Kanye West sade en gång att hans favorit instrument är människans röst (...) jag tycker de är en bra sak att säga därför de (The Beach Boys) gjorde jättebra egen instrument av rösterna. (IF mgt 2019/028).

Informanten berättar också att ett tidigare intresse att sjunga i kör fångade hans intresse för bandets melodiska stämsång. Framför allt tilltalar Biran Wilsons sätt att skriva musik som enligt informanten är ur ett barns synvinkel, vilket får informanten att komma ihåg sin egen barndom och känna igen sig själv i musiken. Nostalgi var ett sätt för informanten att skapa en identitet genom mottagandet av bandets musik och lyrik. Exakt vad det är i Wilsons sätt att skriva musik som fick informanten att känna sig nostalgisk är oklart. Informanten förklarar att det är det äventyrliga men också något melankoliskt i musiken som får honom att känna sig lycklig då han lyssnar på musiken. Att vara nostalgisk kan definieras som ett sentimentalt längtande efter ens förflutna (Sedikides, Wildschut, Arndt, Routledge 2008: s.305).

Informanten som är superfan av bandet Iron Maiden berättar på följande sätt vad det är som gör bandet så speciellt för honom.

ML: Det är väl, nå alla låtar inom alla band har ju så där man kan hitta sin så där sin egen identitet och allt, och jag hitta den i Iron Maiden, alltså jag lyssnar ju på massor av band o allting, men Iron Maiden är fantasy, vissa låtar känner jag mig att de här tilltalar mig ur en fantasynivå, men andra tilltalar mig på en personlig nivå, som Blood Brothers, och sådär vet du att ”hej det här är min låt, det här är mitt och Iron Maidens, dom vet vad dom talar om med mig”. Men andra låtar kunde jag bara fantisera mig bort, till exempel Fear of the Dark, många säger att när dom lyssnar på den så känner dom sig lite modigare att gå i mörkret och det, för mig är Fear of the Dark totalt fantasy baserad låt. (IF mgt 2019/026).

Informanten berättar att Iron Maidens musik dels talar till honom genom hans intresse av fantasy men att den också talar till honom på en personlig nivå. Han nämner exempelvis låten ”Blood Brothers” som ett exempel på vad tilltalar honom personligt. Låtens handling går att diskutera. Vissa säger att låten handlar om krig medan andra menar att den handlar om basisten Steve Harris döda far. Oberoende finns det något i låten som fick informanten att känna en personlig koppling till låten och bandet. I andra fall såsom med låten ”Fear of the Dark” känner informanten att de tilltalar honom genom hans intresse för fantasy. Återigen är det via tidigare intressen som fantasy som fick informanten att skapa sin identitet som ett fan. Informanten identifierar sig även med lyriken på en personlig nivå. Han kopplar ihop något som han minns från sitt eget liv med musik. Vad han kopplar det med gick han inte närmare in på i intervjun, men som informanten själv sade så känner han att bandet vet vad de talar om. Personliga intressen och personliga händelser får informanten att känna en koppling till bandet och därmed kan han identifiera sig med både musiken och som ett fan.

Henry Jenkins diskuterar hur fans mottagande av text ofta visas i att fansen kopplar text till deras egna liv och händelser de varit med om. ”Fans are concerned with the particularity of textual detail and with the need for internal consistency across the program episodes. They create strong parallels between their own lives and the events of the series” (Jenkins 1992: s.54). I det här citatet skriver Jenkins om fans och tv-serier men man kan koppla ihop detta med i stort sett vad som helst man kan vara ett fan av (i det här fallet musik). Jenkins säger att ett fans mottagande av media är en process som från första mottagandet utvecklas till att senare tillhöra en fandom (Jenkins 1992: s.54–55).

Fanet av The Beatles berättar i den intervju om vad det är som gör bandet speciellt för honom:

AK: Nå, förr va de alltid för att de var så catchy och hade bra melodier, och de hade också, om man tänker på popmusik, man kan inte riktigt säga något annat än att de är popmusik, men de hade inte sån här klassiskt uppbyggd popmusik. De hade inte bara sån här normal, vad heter det, alltså vers och sen refräng, di hade alltid lite annorlunda stil och intressanta ackord, progressions som är ganska roliga. När jag blev äldre märkte jag att de också musikaliskt är mer en bara vanlig popmusik som de gjorde, alltså di förstod vad di gjorde. De använder också många sådana här grejer (...) en modulation eller olika tonarter alltså inte bara dur och moll utan också andra olika sorters saker, många olika sorters instrument (...) som har gjort ett sådan här mångsidigt band. (IF mgt 2019/024).

Informanten förklarar här att det är hans intresse för det musikaliska i bandet som gjorde att The Beatles blev speciellt för honom. Detta märker man på att han använder sig av många musikteoretiska termer för att förklara de aspekterna som gör The Beatles musik speciell. Då jag frågade honom om han kan identifiera sig med någon i bandet fortsätter han att berätta om hur han lärde sig spela bas eftersom han intresserade sig för basisten Paul McCartneys låtskrivande:

AK: Jo, mest är det nog faktiskt Paul McCartney som jag har identifierat mig med, jag börja ju med basgitarr och han är basisten av Beatles. Jag har också köpt en sådan här Höfnerbas, som är jättelätt att spela på, den har en smal hals och man kan verkligen slidea ner och spela mer såna här melodier när man spelar bas som är jätteroligt. Och piano har jag börjat med och gitarr, och på de här instrumenten lärde jag mig Beatleslåtar, främst låtar som Paul McCartney skrev, men också de som han skrev själv såsom Hey Jude eller såna där, eller Black Bird de va första låten som jag till exempel lärde mig att spela på gitarr. (IF mgt 2019/024).

Informanten förklarar hur han köpt en *Höfnerbas* som är Paul McCartneys signaturbas som påminner om en violin i konstruktionen. Basen är tillverkad av det tyska företaget *Höfner*. Eftersom informanten redan sedan tidigare var intresserad av musik och av att spela musik kunde han identifiera sig som fan av The Beatles, framför allt som fan av Paul McCartney och hur han spelar bas och skapar musik.

Alla informanter har olika berättelser om vad det är som gör de olika banden så speciella för dem. Det som för dem samman är att alla berättelser grundar sig i att informanterna kopplar bandet och bandets musik med sitt eget liv och identitet. Det här gör att informanterna kan

identifiera sina egna liv med bandet. I de exempel jag lyft fram har vissa informanter förklarat att det är temat i bandets musik som de är intresserade av som gör bandet speciellt. Andra berättar att det är en specifik bandmedlem och det sätt som bandmedlemmen skriver text som är det speciella med bandet. Jenkins menar att fans ofta använder textuella meningar (exempelvis lyriska teman från låtar) och associerar dem med sina egna liv och bygger upp en identitet från dessa textuella meningar (Jenkins, 1992: s.23). Detta är också ett exempel på mottagande. Det är mottagandet som är grunden till identitetsskapandet. Mottagandet av bandets musik fick informanterna att bli fan av bandet. Efter att gång på gång gå igenom bandets musik har det funnit en viss mening i musiken som skapat den identitet som informanterna nu har som superfans. Exempelvis berättar informanten som är fan av bandet Bolt Thrower om kopplingen mellan bandet och hans intresse för historia och spelet Warhammer. Bolt Thrower tilltalade honom med det samma eftersom deras musik delvis har historisk lyrik och dels lyrik som behandlar fantasyspelet Warhammer.

5.3 Konsertupplevelser – aktivism

Att gå på livekonserter är en viktig del av att vara fan av ett band. På en live konsert möts fansen och artisterna och fandomen blir en konkret kulturell form (Weinstein 2000: s.199). I kapitlet diskuterar jag hur fans berättar om konsertupplevelser, hur mötet mellan fansen och idolerna kan se ut. I kapitlet kommer även Jenkins tredje fanaktivitet aktivism att diskuteras. På vilket sätt påverkar fansen de band som de är fans av.

Det Jenkins menar med aktivism inom fandom är att fans utgör en bas för aktivism som konsumenter (Jenkins 1992: s.147–154). De kan påverka exempelvis artister och band genom konsumtion av olika prylar som bandet säljer och genom att gå på konserter stödja bandet. De kan även visa sitt missnöje med bandet genom att inte köpa deras prylar eller gå på deras konserter. "Fans are viewers who speak back to the networks and the producers, who assert their right to make judgments and to express opinions about the development of favorite programs" (Jenkins 1992: s.284).

Fanet av bandet Iron Maiden berättade han att han sett bandet tretton till fjorton gånger live. Han har varit på alla konserter sedan år 2000 då han såg bandet första gången på deras turné *Brave New World Tour*. Han förklarar att den bästa konsertupplevelsen han haft med bandet var på deras *The Early Days Tour* som också var känd som *Eddie Rips Up the World Tour* år

2005. Informanten minns själv att bandet spelade låtar från de tre första albumen. Det som inte kommer så klart fram i intervjun och vilket kräver lite kontext är att turnén var en jubileumsturné för de fyra första albumen, debutalbumet *Iron Maiden* (1980), *Killers* (1981), *The Number of the Beast* (1982), och *Piece of Mind* (1983), (www.ironmaidencommentary.com). Inför turnén hade bandet år 2004 släppt dokumentären *The History of Iron Maiden – Part 1: The Early Days*. Dokumentären visar hur albumen spelades in och konserter från den tiden. Det som man även måste känna till för att förstå den fortsatta analysen, är att på Iron Maidens två första album sjunger bandets tidigare sångare Paul Di’Anno och på de två senare sjunger deras nuvarande sångare Bruce Dickinson. Informanten berättar om sin konsertupplevelse enligt följande:

ML: De spelade bara från de tre första albumen, även om det var Bruce Dickinson, så de hade ändå lyckats få de där som dom hade då filmat in, kommer ihåg att de finns på Youtube och allting, man såg hur Paul Di’Anno, hur scenen var, det var rött, det var gult det var grönt, och det hade dom verkligen lyckats med på scenen, det var så underbart att de hade fått det med. (IF mgt 2019/026).

Här berättar informanten om att han tyckte det var så underbart att se att Iron Maiden lyckats återskapa de konserter som förekom i dokumentären, alltså var konserten som det han sett i dokumentären. Han nämner att även om det var den nuvarande sångaren Bruce Dickinson som sjöng de låtar som förekommer på de två första albumen (som är Paul Di’Annos låtar) lyckades bandet framföra dem bra. Han jämför alltså sin konsertupplevelse med det som han sett i dokumentären. Upplevelsen blev den bästa på grund av Iron Maiden enligt honom verkligen lyckades återskapa känslan i dokumentären. Genom mottagandet av dokumentären minns informanten detaljer som exempelvis vilka färger på ljusen bandet hade på scen då Di’Anno sjöng i bandet. Man kan diskutera exemplet som en form av aktivism. Iron Maiden planerade göra en turné baserad på deras tidiga era och släppte därför en dokumentär om hur bandet kom till och blev kända. Dokumentären visar liveklipp vilket bandet ville också återskapa på den kommande turnén. Informanten valde att stöda bandet genom att gå på konserten utifrån det han sett via dokumentären. Trots att Dickinson (den nuvarande sångaren) sjöng Di’Annos låtar valde informanten att stöda bandet. Exemplet kan ses som ett uttryck för fandom aktivism (Jenkins 1992: s.147–154).

Jag vill återkoppla till Lars Kaijser som använder sig av begreppet ikonisk autenticitet, vilket passar bra för att beskriva känslan informanten hade då han såg konserten. Kaijser använde

begreppet för att beskriva konserten *The Pink Floyd Happening* med dockor som var klädda och såg ut som medlemmarna i bandet Pink Floyd då de uppträdde i Sverige år 1967 (Kaijser 2014: s.157). Dockorna fick publiken att känna att de återupplevde konserten år 1967 på nytt. På samma sätt fungerar det som informanten såg. Han såg dokumentären live på den konserten och upplevde det som han såg på konserten som autentiskt.

Informanten fortsätter att berätta om ett annat konsertminne vilket han minns speciellt väl. Minnet var från turnén *A Matter of Life and Death Tour* år 2006.

ML: (...) och sen kommer jag också ihåg den där, vad fasiken heter de, A Matter of Life and Death, den kommer jag också ihåg jättebra. För att jag och min kusin vi hade fått sittplatser den gången faktiskt, vi satt relativt nära scenen och när bandet hade slutat spela och allting, och det var jättehäftigt, så stod jag och han och vinka helt bara så där hej då, alla andra stod och visa de här (visar sign of the horns med handen) medan vi stod o vinkade, och Bruce Dickinson såg oss och han vinkade tillbaka till oss det var så här, det fastande direkt. (IF mgt 2019/026).

Informanten berättar minnet om hur han och hans kusin lyckades få kontakt med sångaren Bruce Dickinson under konserten. Det här lyckades de med eftersom de stod och vinkade åt bandet från sina sittplatser i läktaren efter att bandet slutat spela. Taira diskuterar hur riter kan ses som en aspekt av fandom (Taira 2008: s.127). Under en konsert ingår en del riter såsom att visa djävulshornen (sign of the horns) som förekommer under hårdrockskonsserter. Tecknet med handen visas före och efter låtar men även då konserten är slut. Enligt informanten visade alla andra på läktaren den vanliga handgesten djävulshornen medan han och kusinen vinkade. På grund av detta stack de ut från mängden och sångaren såg dem och vinkade tillbaka till dem.

Fanet av Ghost berättar om hur han sett bandet sju gånger live, och han minns även första gången som han såg bandet uppträda live:

AS: Första gången var faktiskt 2012 i fiskehamnen i Helsingfors där det var Sonisphere festivalen som Metallica skulle spela på. Det var säkert första eller andra gången som Ghost någonsin var till Finland, andra gången tror jag för att de hade väl varit på Finnish Metal Expo före det, men då hade jag inte möjlighet att fara. Och då kom jag dit ja kom genast från jobbet, jag slutade jobbet klockan fyra och för hem och byta kläder och hoppade på bussen, och Ghost började spela kl. 16:45 så jag han bara se dom tre eller fyra sista låtarna av den spelningen så

de va nu en sån här bitter känsla att ja han inte såg hela men jag var glad att jag han se dom. Ja de var väl första gången faktiskt. (IF mgt 2019/027).

Informanten berättar att han tyvärr inte såg hela konserten på grund av att han slutade jobbet så sent. Han hade sett fram emot konserten ända sedan han bekantat sig med bandet redan två år tidigare. I exemplet uttrycker sig informanten utifrån sina tidigare erfarenheter och den kunskap han har om bandet. Erfarenheten och kunskapen han har, är en faktor som gjorde att konserten upplevdes som den bästa och är en förklaring till att den inte skulle varit lika bra på ett annat ställe. Exemplet kan ses som en form av aktivism med det här i åtanke.

AS: Bästa live upplevelsen med Ghost var helt klart år 2016 på Tuska festivalen, när Ghost var huvudartist på lördag och spela ganska sent. Det var mörkt, det hade stormat och regnat och det var riktigt så här kolmörkt på grund av det. Och det var nog en otrolig upplevelse att se Ghost spela jätte tight och jätte liksom väl strukturerad spelning där, medan det där vädret liksom gav en helt annorlunda upplevelse, en annorlunda stämning än de kanske sku ha gett om du sku ha varit inne i en ishall. (IF mgt 2019/027).

Här förklarar informanten hur vädret påverkade den bästa konsertupplevelsen han haft med Ghost. Han säger det dåliga vädret gjorde konserten bättre än en mörk konsert som skulle hållits inomhus på exempelvis en ishall (där flera större konserter vanligtvis ordnas i Finland).

Tidigare i intervjun ställde jag frågan om den poprockiga musiken och något satanistiska lyrik som bandet är känt för påverkat honom som lyssnare. Informanten gav ett intressant svar som delvis berör hans fascination för bandet men också berör konsertuppleveler.

AS: (...) en god vän till mig sa när vi var och titta på Ghost live, vilket jag nu ha varit flera gånger, men han var med då, o så konstaterade han liksom de slog honom första gången när han hörde Year Zero live som just har en refräng som liksom går "Hail Satan" osv. det slog honom på något vis att man kanske inte märker det när du lyssnar, du lägger inte märke till det, men sen liksom när på en sån här live situation då det står tusen människor och ropar med det här liksom "Hail Satan" då, då får du en sån här konstig känsla att är inte det här lite fel på något sätt finns det inte lite så här, nånting som är liksom off när man gör det, och jag tror att det kanske är lite det som är grejen med Ghost att det är den där förbjudna frukten, att det är jätligt bra musik men det är på något vis så att det är just de här sångtexterna som är så öppet så att säga satanistiska och så här antireligiösa, så de blir på något vis en sån här intressant

paradox där tycker jag just att musiken är jätte så här approachable och den är jätte lättlyssnad men texten är ganska så här mörk och nästan lite så här ondskefull ibland. (IF mgt 2019/027).

Informanten förklarar Ghosts musik utifrån vad en av hans kompisar beskriver som en förbjuden frukt. Man märker eventuellt inte den satanistiska lyrikens närvaro då man lyssnar hemma, men under en konsert är lyriken mera uppenbar eftersom tusen människor står och sjunger med. Som informanten säger, Ghosts musik blir en paradox eftersom musikupplevelsen är bra, men samtidigt kanske lite fel på grund av den satanistiska lyriken. Folkloristen Mikael Sarelin säger att satanismens innebörd inte är entydig. Han förklarar begreppet som en inverterad kristen tro och en individbetonad livssyn (Sarelin 2013: s.128). Inom metalmusiken representeras det satanistiska framför allt inom lyriken, där den kan uttryckas på olika sätt. Fans behöver enligt Sarelin inte tillhöra någon religion för att tycka om musiken (Sarelin 2013: s.143–149). I intervjun kommer det inte fram vad informanten har för tro, men han tycker alltså att det kan vara fel att sjunga om satanism så direkt. Det här är en form av aktivism då informanten uttrycker sin åsikt om hur bandet gör sin musik (jfr Jenkins 1992: s.284). En konsertupplevelse med Ghost kan också ses som en social sammankomst för fans av bandet då alla kan sjunga med och bygga sin egen och varandras identiteter som Ghost fans.

Informanten som är fan av The Beach Boys berättar hur han sett bandet live då de gjorde sin 50 års jubileumsturné:

NK: (...) jag såg dem också då de gjorde en sådan här 50th anniversary celebration tour var alla de som lever ännu var med där, alltså inklusive Brian Wilson var med och jag var och titta på dem i Berlin och de var jätte, de var underbart att se. Att vi kunde se Brian Wilson där på scen och spela, han hade sådana där joggingpants på och såg så där jättegammal och fragile ut. (IF mgt 2019/028).

Turnén var speciell eftersom alla bandets medlemmar var vid liv. Informanten hade en möjlighet att se The Beach Boys med favoritmedlemmen Brian Wilson live. Informanten berättar också varför inte moderna The Beach Boys intresserar honom så mycket:

NK: (...) det fanns bara en enda riktig Beach Boy egentligen om man tänker på det, och det var Brian Wilson, Dennis Wilson och Carl Wilson. De var ganska bra sen efteråt, alltså di gjo också ganska bra sånger faktiskt själv, och Mike Love han är en sån här ”most hateable people

i pop music history” egentligen. Det är ganska underligt att Beach Boys ett av mina favoritband har en sån, jag skulle inte kalla honom en “musical nazi” men han är, ett av hans smeknamn är “Mike money is all I Love” (skratt) och det passar honom jättebra. (IF mgt 2019/028).

Informanten berättar här att han föredrar The Beach Boys då bandet bestod av medlemmarna Brian Wilson, Dennis Wilson, och Carl Wilson med fler. Samtidigt uttrycker han sitt ogillande för Mike Love som också är en originalmedlem av bandet. Att kalla någon en musiknazist (“musical nazi”) är ett starkt uttryck som används då man vill förklara någon som exempelvis tror sig veta bäst om all musik, någon som alltid kommenterar den musik någon annan gillar. Lilliestam säger att människor läser om musik för att skaffa sig kunskaper och bilda sig åsikter. Han nämner även att det finns olika ytterligheter, de som inte läser om musik och de som läser om allt från musikaliska facktidsskrifter till forskning. Den senare nämnda ytterligheten säger han att är en liten minoritet (Lilliestam 2006: s.125).

Informanten fortsätter med att berätta om varför bandet i sig självt i dagens läge inte är så intressant:

NK: De gjorde ett nytt album, tror jag 2012, Thats Why God Made The Radio, tror jag den hette, men jag har inte ens lyssnat på den ännu något. Jag ha inte lyssnat på alla deras post 80-tals saker för det kan man kasta i roskisen, det är helt skit, det är bara sådant där jukebox strunt. Bruce Johnston o Mike Love gjorde till och med en sån här ”tribute to NASCAR” singel, eller var det ett album, ingen aning men i alla fall sånt där skit gjorde de efter det. (IF mgt 2019/028).

Här kommer det klart fram hur han inte har något intresse för bandets produktion efter 80-talet. Han kallar allt som kom efter 80-talet för strunt och att det hör hemma i soptunnan. Utifrån det som informanten säger kan man påstå att han känner att bandet inte riktigt satsar på att göra bra musik längre utan lägger tid på onödiga produktioner. Ett exempel är en tributskiva till motorsportsorganisationen *NASCAR*. Det informanten berättar är ett exempel på aktivism emot bandet och deras skapande av musik (Jenkins 1992: s.284). Informanten påverkar bandet genom att inte köpa de nyare skivorna i bandets produktion.

Han fortsätter med att berätta om upplevelsen av när han såg Brian Wilson live med sitt eget projekt, vilket han förklarar att antagligen var sista gången han såg Brian Wilson live.

NK: Brian Wilson är väl nog inte mer mera i touring något mera, han är ganska så här svag mentalt, han har gått igenom jättemycket 80-talet och 70-talet, slutet av 60-talet, men mentalt, han blev lite tokig, men han gör nu, han håller på med sin sista tour, han kommer nog inte att komma mera till Europa har jag hört. Jag såg honom med min bror och ett par vänner i Barcelona förra året på Primavera och då spela han Pet Sounds från början till slut, och det var, jag hade inte tänkt att man kunde vara så här lycklig för en så här lång tid, alltså det var helt otroligt. Vi kom dit och vi sa ”tänk att se Brian Wilson när han spelade Pet Sounds”, vi fick riktigt sådana här goosebumps redan förrän det började och sen kom han dit, alla bara så här “We love you Brian”, alla älskade Brian Wilson. Alla var så glada att se honom och sen spela han Pet Sounds, och de gjorde han ännu men jag tror att det är slut nu, han är för gammal, (suck och skratt). (IF mgt 2019/028).

I exemplet berättar informanten om hur det var att se sin idol Brian Wilson framföra hans favoritalbum *Pet Sounds* av The Beach Boys från början till slut. Han berättar om hur han och hans bror och några av deras vänner åkte till Barcelona i Spanien för att se Brian Wilson på *Primavera* festivalen. Han berättar om hur de redan hade gåshud innan konserten och hur det sedan blev lyckliga under själva konserten. Han minns att alla i publiken uttryckte sin kärlek till Brian Wilson genom att skrika ”vi älskar dig Brian”. Samtidigt berättar informanten om hur det här antagligen var sista gången han såg Wilson uppträda live. Det var rätt känslösamt då informanten berättade om allt Wilson varit med om under 60–70- och 80-talet och hur det påverkat hans psyke. Men han medger att Wilson också blivit gammal och därför inte orkar turnera lika aktivt som förr. Informanten accepterar faktumet att hans idol sist och slutligen är mänsklig och blir äldre. I alla fall visar känsloläget på den affektiva investeringen som fans har för det de är fans av (Hills 2002: s.93).

Fanet av bandet Bolt Thrower berättar i intervjun att han bara sett bandet uppträda en gång. Det här beror till största delen på att bandet är mycket selektiva och bara spelar ett fåtal konserter under en turné (vilket gör att det inte alltid är en självklarhet att bandet spelar exempelvis i Finland). Informanten berättar om sin konsertupplevelse från den finska metalfestivalen *Tuska* år 2013:

RM: Det var på Tuska festivalen i Finland, när ska jag nu säga det var, skulle det ha varit 2013 till och med, måst nog ha varit 2013. Det var, dom hade world tour och jag hade inte vilja tro att dom skulle komma till Finland, vi var på väg i ett skede och se dem i London, och det blev inte av. Sen hade vi redan köpt biljetter och se dem till Belgien, nå de blev inte av. Sen var det

tal om att vi skulle ha gått och se dem på en kryssning mellan Åbo och Stockholm, fast man nu annars aldrig skulle gå på en kryssning så skulle Bolt Thrower få en dit också. Men sen när man hörde att dom var på väg dit till Tuska festivalen så det var så där nå hit får vi i varje fall biljetter, så var det så här att nu är det ingen diskussion om det, och det här alltså. Sen minns jag när man fundera ännu att, ja att dom hade ju back droppen på stagen ren och det var bara lite så här att man viste inte riktigt vad man liksom, vad kommer man att se här, det var nog, man minns det nog (skratt). (IF mgt 2019/025).

Informanten berättar inte så mycket mer om själva konserten på *Tuska* än att den var en minnesvärd upplevelse. Det som han däremot lägger mera vikt på i berättelsen är själva processen som han gick igenom för att se Bolt Thrower. Han berättar om hur han försökte åka och se bandet två gånger under deras turné år 2013. Båda gångerna före *Tuska* festivalen blev inte av, men när han fick höra om att de skulle spela på *Tuska* var saken klar. Han skulle dit. Informanten har förståelse för det att bandet inte turnerar så aktivt. Han besvarar min fråga om varför han tror att de turnerar så lite enligt följande:

RM: Nå dom har ju spela en del men dom har tillskillnad från många band i den stilen så har dom inte spela hemskt mycket i USA fast dom nog har haft skilt också USA tours, men det här alltså dom, jag vet inte om de har att göra med bandet själv men dom har också jätte ofta när dom har spelat liksom såna här större turnéer så de ha vari Central-Europa, mycket Belgien, Tyskland, Holland, England, alltså ett ganska litet område egentligen. Jag antar att det har att göra med lite, att dom är ju inte helt unga något mer själva heller och inte varit så där när dom har turnerat dem senaste tio åren, femton åren, så jag tror att det är lite det där att dom vet var dom har mycket fans och dom tycker om att spela där, och dom kan hålla sig egentligen till de, istället för att liksom fara till Japan o Indonesien o liksom kanske spela ett bra gig där. Så nog liksom förstår man ju liksom det där jobbet som ingår i det. (IF mgt 2019/025).

Informanten har en realistisk inställning till frågan om varför bandet inte turnerar så aktivt och varför de väljer att spela i vissa länder framför andra. Han erkänner också att bandet inte är unga längre och är medveten om att detta kanske håller bandet från att turnera aktivt. Han fortsätter med att berätta om varför han tror att bandet spelar så sällan i Finland:

RM: Men det att varför dom inte spelar i Finland så det skulle jag liksom skylla också liksom på dom som ordnar det, att det är ju alltid nån som måst hämta bandet nånstans och jag har inte tagit reda på har Finland en officiell t.ex. fanclub, som nå Iron Maiden och säkert också Sabaton också har att man, och då finns det ju ofta liksom en, eller t.ex. Manowar de finns

inifrån gruppen en liksom en stor drive att få banden på plats, och något sånt här liknande har jag inte, har jag liksom inte kommit i kontakt med Bolt Thrower. Så jag tror att det helt enkelt liksom det, att fast det spelas mycket death metal i Finland, otroligt mycket jämfört med resten av världen, så har det väl bara liksom inte passa ihop, det har inte funnits ett sånt intresse att dom skulle specifikt ha kommit hit, och sen när dom har kommit så har de varit lite mera av misstag just. (IF mgt 2019/025).

Informanten berättar om hur han ser själva fanbasen som en orsak till att bandet inte spelar så ofta i Finland. Med fanbase syftar han på begreppet fandom. Han är medveten om att Bolt Throwers fanbase är rätt liten jämfört med band såsom Iron Maiden, Sabaton, och Manowar som alla har stora fanklubbar som engagerar sig i att få banden till Finland.

Hela diskussionen om att se Bolt Thrower live kan ses som en form av aktivism. Informanten skyller inte direkt på bandet för att de inte spelar så ofta och framför allt att de inte spelar så ofta i Finland. Istället kritiserar han som Bolt Thrower-fan övriga fans av bandet. Enligt honom engagerar sig inte de finska Bolt Thrower fansen sig tillräckligt för att få bandet att uppträda i Finland. Jenkins säger att officiella fanorganisationer gör det möjligt för fans och övriga att få ta del av exempelvis ett band och att se till att intresset för bandet fortsätter (Jenkins 1992: s.284). Detta sker inte enligt informanten i tillräckligt stor utsträckning.

I intervjun med superfanet av The Beatles, frågade jag honom om han sett någon av de överlevande medlemmarna uppträda live eftersom bandet inte finns mera:

AK: Jo, alltså, Paul McCartney har jag sett nu tre gånger, mm, och en gång hade vi chansen att se Ringo Starr men vi hade inte en så hemskt stor lust (skratt), för han, hans musik i solokarriären var inte så intressant för mig. Men Paul McCartney han är jättebra på att göra musik, hans röst är kanske inte den bästa nu mera men han är en jättebra musiker och gör jättebra shows, det har nog varit en av de bästa konserter som jag varit på. (IF mgt 2019/024).

Informanten berättar att han sett Paul McCartney tre gånger och hade chansen att se Ringo Starr en gång, men han gick inte på eftersom han inte är så intresserad av Starrs musik. Det här kan ses som en form av aktivism. Informanten ser gärna en konsert av McCartney men inte en av Starr eftersom Starrs musik inte är lika bra som den av McCartney. Informanten tar en standpunkt i vilken han väljer att stödja bättre musik (över vad som enligt honom är sämre musik) och uttrycker därmed en form av aktivism emot bandmedlemmarna (jfr Jenkins 1992: s.285). Exemplet kan även återkopplas till fandom och affekt. Informanten uttrycker affektion

gentemot bandmedlemmarna genom sitt val. Löfgren menar att affekt kan användas för att beskriva det känslomässiga ägarskapet fans känner exempelvis för ett band och dess musik (jfr Löfgren 2018: s.67).

Informanten förklarar att McCartneys konserter har varit de bästa konserter han varit på. Han fortsätter med att berätta om de gånger han sett McCartney live och de bästa av de tre konsertupplevelserna:

AK: Svårt att säga, de är, första gången var det förstås så häftigt att se honom för att han var en medlem av Beatles, och det börjar vara så länge sedan Beatles fanns så det var så häftigt att se någon som ännu levde från den tiden. Och en av de första, eller inte riktigt en av de första, men på ett visst sätt en av de första konserterna som jag varit på, en av de första tjugo och, mm, det var på det sättet häftigast. Och tredje gången var ganska häftigt för att de var på en festival i Holland som heter Pink Pop Festival. Där fick vi stå där ganska när den här stagen och se honom, hans ansikte mycket bättre. De andra två konserterna var i en sådan här stor hall, en stor arena där var man såg honom nästan bara på skärmarna, som var lite så här jaa, men det var ju förstås häftigt. Men den tredje gången var den här magin också lite borta, man var inte lika förväntansfull att se honom, förstås fanns den nog där men man var lite mer mogen och viste ungefär så här va han skulle spela och hur det skulle gå. Han gjorde till exempel också många likadana saker som han gjorde på hans andra konserter, till exempel Live And Let Die hade sådan här eldshow som han alltid också gjorde, också samma vitsar där efter det. Det kommer alltid fyrverkeri, riktigt i slutet kom (gör pangljud) explosioner lite så där och så lutar han sig på sitt piano och gör så här ”no im too old for this, im too old for this, no no” (skratt), så varenda gång samma vits alla tre gånger, och, men de har nog annars varit jättehäftigt. (IF mgt 2019/024).

Informanten berättar att han har svårt att säga vilken som var den bästa konsertupplevelsen av de gånger han sett McCartney uppträda live. Han minns den första gången som speciell för att det var första gången och för att han fick se en The Beatles medlem som fortfarande är vid liv spela live. Dessutom minns han den första gången för att det var en av de tidigaste konserterna han gått på. En av de tjugo första konserterna såsom han minns det. Han minns även den tredje gången bra eftersom det var på den holländska festivalen *Pink Pop*. Där hade han lyckats med sina vänner ta sig nära scenen så han kunde se McCartneys ansikte tydligt. Han är nöjd över det då han de tidigare gångerna sett McCartney på arenakonserter och sett mannen igenom de videoskärmar som finns runt om scenen. Han berättar även att han på den tredje konserten inte var lika förväntansfull såsom den första och kanske andra gången.

Känslan fanns där men inte lika stark som de andra gångerna. Han berättar att det beror på att de två tidigare konserterna, men också på den tredje konserten hade en näst intill samma låtar (till och med samma skämt). Då jag frågade honom om han känner ett behov att gå på alla McCartneys konserter som ordnas i närheten av honom, så resonerade han:

AK: Det har det varit ända tills nu i alla fall, de är ju ett av de här problemen är att han inte är jättebillig, hans konserter är inte jättebilliga alltså. Jag är inte riktigt säker om jag skulle ännu fara, om han skulle komma till Köln så är det en arena bara och jag känner hans playlist ungefär, han skulle kanske spela låtar som jag skulle vilja höra men som jag inte hört förut, men det är kanske inte värt pengarna mera. (IF mgt 2019/024).

Han menar att det varit ett måste ända tills nu (den senaste gång han såg McCartney uppträda live) men nu är han inte säker om han skulle gå mera. Det här beror dels på att han känner till McCartneys låtlista, eftersom han uppträtt med i stort sett samma låtlista varje gång han sett honom uppträda. Informanten säger att även om McCartney skulle ha andra låtar på låtlistan som han skulle vilja höra och som han inte hört live, skulle det kanske inte vara värt det mera. Detta är på grund av den största orsaken att han inte (kanske) går på fler av McCartneys konserter, nämligen priset på biljetterna.

Många av informanterna berättar inte mycket om själva känslan de hade när de såg sina favoritband på scen. De kanske antog att jag vet hur det känns att se ett band live som jag tycker om. Lilliestam menar att förklara känslor i musiken eller emotioner som uppkommit under en konsert brukar bli svårt, eftersom orden då ofta tar slut (Lilliestam 2006: s.219). En diskussion mellan två parter om konsertupplevelser och det emotionella i upplevelsen kan bara bli förstådd om den andra parten också varit på en konsert och upplevt något liknande. På den vägen uppstår i bästa fall en förståelse, igenkännande av upplevelsen och dess natur (Lilliestam 2006: s.219–222).

5.4 Samlandet – produktion, identitet och aktivism

Att samla olika prylar som band låtit tillverka går ofta hand i hand med att vara fan av ett band. Fans uttrycker sig själva och sin fandom genom att köpa prylar som är relaterade till fandomen. Det här kan även ses som att fans gör sin del i fandomen autentisk (Löfgren 2015: s.17). I det här kapitlet diskuterar jag hur mina informanter berättar om sitt samlande av

bandprylar. Konsumtion av bandens prylar kan också ses som en form av produktion av identitet för informanterna. Varför de samlar på något kan förklaras på olika sätt. En förklaring är att det hör till människans natur att samla. Det kan vara en ekonomisk investering, men det kan också vara frågan om glädjen att samla (Marander-Eklund, Bergman 2017: s.20).

Informanten som är fan av Ghost svarar på frågan om han brukar köpa prylar av bandet så här:

AS: Det, (skratt) det brukar jag. Jag har nästan satt för mycket pengar på Ghost merchandise om det finns något som att sätta för mycket pengar på merchandise. Men det har nog varit i medeltal så skulle jag nog säga att jag satt åtminstone 60, åtminstone 60 euro per spelning ungefär på Ghost merchandise. Förstår lite beroende på, exempelvis just då första gången jag såg dom så ville jag köpa en Ghost skjorta men dom var slut då jag kom dit, och sen förra gången jag såg dom så köpte jag en skjorta och en nyckelring och allt möjligt, att det är lite beroende på egna ekonomiska läget. Men de brukar vara, nog att ha en tendens att fast jag säger före att jag inte behöver flera Ghost grejer att jag har så mycket, så kommer jag ändå hem med mera Ghost grejer. (IF mgt 2019/027).

Informanten berättar att han brukar komma hem med prylar som bandet sålt under konserten. Han berättar att undantaget var då han såg dem första gången, eftersom han var sent på plats och allt var slutsålt. Informanten berättar även att han försöker hålla sig från att köpa eftersom han äger för mycket Ghostprylar. Det här har att göra med hur samlandet ses med en annan persons ögon med tanke på att samlande ofta kan uppfattas som något konstigt eller tokigt. Lena Marander-Eklund och Johan Bergman skriver i artikeln ”Elvis, Muminmuggar och andra ting” (2017) om hur en informant som svarat på en frågelista om samlandet av muminmuggar ifrågasätter sitt samlande. Ifrågasättandet kommer sig av att någon kommenterat samlandet och mängden muggar med ”är detta riktigt klokt?” (Marander-Eklund, Bergman 2017: s.23). Min informant berättar att köpandet också beror på hans ekonomiska läge, men erkänner att det vanligtvis brukar gå åtminstone 60 euro på prylar. Löfgren förklarar som redan tidigare påpekats att fanet bygger en autenticitet inom fandomen genom att köpa prylar per konsert. Konsumtionen skapar också en relation till köpmannen, som i detta fall är bandet (jfr Löfgren 2015: s.19). Autenticitet i kombination med att köpa bandets prylar kan även ses som ett sätt för fanet att visa att ”jag var där”. Att se på prylar

som skapar autenticitet på detta sätt är också en stark indikator på hur fansen bygger sin autenticitet inom fandomen.

Bandet brukar även ha nya tryck på t-skjortor och andra nya prylar under nya turnéer, vilket informanten berättar brukar vara det som får honom att fortsätta köpa av bandets prylar:

AS: Jo det är just det att det alltid finns nya grejer och så tänker man att ”nå inte är det så snyggt” och så ser man det och så tänker man att ”det här är det snyggast jag har sett i mitt liv” och så måst man köpa de ändå. (IF mgt 2019/027).

Vad som anses snyggt eller fult kan diskuteras. Informanten kan tycka att exempelvis en t-skjorta inte är snygg men någon annan kan tycka att den är ful. De mest hängivna köper en pryl oavsett om den är snygg eller inte vilket tyder på att min informant har ett mer kontrollerat behov att köpa Ghosts prylar.

Informanten berättar då jag frågade om han äger bandets musik på skiva eller annat format:

AS: Alla Ghost skivor, på LP har jag alla och ett par lite sällsyntare just den här Zenith LP-singeln, och så har jag på cd har jag dom två första var av den andra är signerad av bandet. (IF mgt 2019/027).

Här berättar han att han äger bandets musik både på vinyl och på cd-skiva, men också att han äger alla album och några sällsynta singlar som bandet släppt på vinyl. Han äger också de två första albumen på cd-skiva, varav den ena är signerad av hela bandet. När jag frågade informanten om han själv har någon personlig favorit förstod han först frågan fel och berättade vilket som var hans favoritalbum (vilket han sade varierar från dag till dag men att han skulle säga är deras första album *Opus Eponymous*). Jag ställde frågan på nytt och förtydligade att jag ville veta vilken som är hans favoritskiva, av de som han har i sin samling och då svarade han enligt följande:

AS: Ja som grej, ja det är nog faktiskt en bra fråga jag måst nog säga att återigen Opus Eponymous. Jag har en sån här limited 300 stycken begränsad utgåva då av Opus Eponymus på vinyl som på halva skivan är genomskinlig och andra halvan är lila, så det är då en, jag ha själv köpt den, jag råka hitta den på tur bara i Helsingfors en gång och tänkte att om inte jag köper den nu så kommer jag att ångra mig för evigt, och jag ha inte ångrat mig en enda gång.

Det är faktiskt andra skivan jag någonsin har köpt på vinyl, första skivan på vinyl var också Ghost det var den här *If You Have Ghost EPn* som bara fanns på LP då, jag ville ha den för jag har den här *Infestisumam Redux* versionen där den finns med som en bonusdisk med alla de låtarna som finns där. Men jag ville också ha en fysisk kopia skilt på den EPn, nå för att samla på Ghost grejer, och så råka jag hitta den, just en sån version som har en lila skiva som har blivit nuförtiden ganska sällsynt. Den var också en väldigt begränsad europeisk, eller till och med skandinavisk tror jag sådant där tryck. Den är också nära hjärtat för att den är den första LP skivan jag har ägt i mitt liv. (IF mgt 2019/027).

Informanten berättar att den skiva i hans samling som är hans favorit är en vinylversion av Ghosts första album *Opus Eponymous*, som är en begränsad utgåva på 300 kopior. Skivan är även en färgvinyl. Han nämner även att utöver den skivan, är den första vinylen han köpte den skiva som ligger honom närmast hjärtat. Skivan i fråga är också en Ghostvinyl, en EP som bandet utgav efter sitt andra album *Infestisumam*. Det kanske viktigaste som kommer fram här är att informanten (utöver att han anser dessa ligga nära hjärtat) ser dem som speciella eftersom de är sällsynta utgåvor. Den förstnämnda skivan var som sagt ett tryck på 300 hundra kopior och den andra, berättar informanten, var en begränsad utgåva, som han mindes bara gavs ut i Skandinavien. Detta kan kopplas till att Löfgren menar att fans vill göra sig själva autentiska (inom en fandom) genom att konsumera prylar (Löfgren 2015: s.17). Informanten har några specialutgåvor som han vet inte många andra har, vilket sätter honom i en position som gör att han kan försvara sin autenticitet inom fandomen.

När jag gjorde intervjun med Bolt Thrower-fanet hade informanten redan plockat fram en del av sina skivor i sin samling, beredd att få berätta om dem för mig. Då vi kom fram till det skedet av intervjun att jag frågade honom om han äger skivor av bandet svarade han så här:

RM: Jag äger faktiskt en hel del skivor, jag tog fram här en hög vinyler när jag hörde om det här ämnet vi skulle tala om. De börja med att, nu för tiden köper jag nästan bara vinyler för att det är roligare, man tappar inte bort dem och de håller sitt värde på ett annat sätt än cd-skivor. Men då jag började lyssna på bandet hade jag uteslutet cd-skivor, och då börja jag köpa en hel del av dom. Sen när jag flytta till vinyler kom jag i kontakt med den här sidan av Bolt Thrower som man kan tolkas både som jobbig men också fascinerande, att dom är jättenoga med att inte vara liksom materiella. De säljer sina officiella grejer bara på spelningar, dom har ingen riktig webstore. Alltid när det kommer fram något nånstans så är det fifty fifty att är det Bootleg eller inte. Det här alltså, och det som jag kom fram till när jag började samla de här vinylskivorna att då när man hittar Bolt Thrower så då ska man ta de, och då har jag ju, hur många som de nu sen finns här, måst nu riktigt räkna dom 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 o plus nu dom

som finns i cd-format och så finns det ju skjortor märken osv. Men de som ha varit roligt med att söka fram Bolt Thrower skivor är de att deras logo är ganska lätt att känna igen, och det har blivit nästan en sådan här regel att när du går igenom en hylla med skivor så varje gång du ser den, liksom du ser den för en halv sekund så kan du bara liksom ta den till kassan, att nu ska den här hem med mig. Så de här alltså nu börjar jag ha en stor del av dom som jag vill ha men de finns ännu sådana som jag febrilt söker så siffran 10 kommer nog att öka ganska markant skulle jag säga. (IF mgt 2019/025).

I exemplet förklarar informanten hur han först började samla Bolt Throwers musik genom att köpa den i cd-format. Han berättar också hur det kom sig att han började samla bandets musik på vinylskivor. Han hittade en mera spännande men också en mer arbetsam sida av att samla på bandets musik på vinylskiva. Den här sidan som informanten talar om kan kopplas ihop med berättelsen i kapitlet om konsertupplevelser. Kopplingen är att bandet säljer sina officiella prylar endast på sina konserter. Pylar som man stöter på utanför konserterna kan antingen vara äkta eller ”bootlegs”, vilket översatt från engelska till svenska betyder ”illegalkopia eller piratkopia”. Det är inte ovanligt att man stöter på så kallade ”bootlegs” av vinylskivor på exempelvis loppmarknader och butiker för begagnade skivor. Med detta i åtanke blir informantens samlande av äkta prylar av bandet arbetsamt, men också spännande. Här passar autenticitetsbyggandet, som nämdes, bra in. Det innebär att fans vill bli en autentisk del av en fandom genom att köpa bandets prylar, i det här fallet officiella prylar. Man kan även påstå att det här stärker informanten identitet som superfan av Bolt Thrower, en förlängning på jaget genom samlande (Marander-Eklund, Bergman 2017: s.19). Det kan även ses som identitetsbyggande i fandomen. Informanten följer en oskriven regel som är att man inte köper piratkopierade prylar utan den äkta varan av bandet (Jenkins 1992: s.284). Löfgren säger även att det är frågan om lojalitet mellan fanet och köpmannen (Löfgren 2015: s.18). Informanten visar lojalitet mot bandet genom att inte köpa piratkopior.

Informanten berättar i exemplet om hur det har blivit så, att om han ser en skiva av Bolt Thrower så köper han den. Han räknar att han har 10 vinyl-skivor som han köpt av bandet utöver de som han äger redan tidigare som cd-skiva. Han säger att det är roligt att leta efter bandets musik främst på grund av att deras logotyp är så lätt att känna igen. Ifall han ser den så tar han fram skivan, och ifall han inte äger den redan köper han den. Informanten berättar slutligen att han äger en stor del av bandets musik men att det fortfarande finns musik som han febrilt söker efter, hans samling är alltså inte komplett ännu.

Eftersom det inte är så ovanligt att äga flera skivor av samma album av ett band frågade jag ifall informanten vill ha något speciellt tryck av någon skiva av Bolt Thrower till vilket han gav följande svar:

RM: (...) jag minns här för ett antal år sen jag minns inte exakt men då hade Bolt Thrower 25-års födelsedag och då for jag till lokala skivbutiken och då hittade jag tre skivor av Bolt Thrower och så undra jag att vad är det här att nu har de säkert printat upp allt på nytt, att nu är de här inte så intressant mera, nu hittar man alla på en gång. Så fråga jag bara en bekant bakom disken att vad handlar det här om, och så berätta han att ja att de 25-årsfest att dom ha printat ut 250 liksom runt världen. Jag ville inte riktigt tro på honom, och så kom jag hem däremellan, och jag har alltså vad är det nu ungefär tre kilometer till skivaffären, och kom hem och slog upp de här på internet och se vad det här handlar om att de har printat ut, och det stämde. Och det här alltså fören jag läst färdigt den här meningen sprang jag dit och köpte upp dem alla vilket han tyckte var lite roligt där bakom disken. Men det här alltså de här är såna tryck som jag sen senare blivit riktig förälskad i. Och sen har jag ju faktiskt den här War Master skivan jag hade hittat den här ursprungliga vilket var den första skivan jag hittat av det här bandet och orsaken varför jag har den två gånger är då det att den hade kommit på nytt tryckt i det här 25-års jubileet och då måste jag ju ha den också, och det är faktiskt om man tänker nu så här snabbt, så det är den enda skivan av någon som jag medvetet köpt två tryck för att jag själv tycker att det är löjligt då de spårar ur då man äger fyra pressningar av varje skiva men de här va liksom något som man bara inte kunde låta gå utan man måste ta de sen på en gång. (IF mgt 2019/025).

Informanten berättar alltså att han egentligen redan hittat det speciella trycket som han vill ha, vilket skedde av en slump året då Bolt Thrower firade sitt 25-årsjubileum. Detta år hade bandet tryckt upp en begränsad mängd vinylskivor på vissa album som informanten råkade stöta på under ett besök i den lokala skivaffären. Berättelsen blir rätt lustig då han först inte riktigt trodde på att bandet tryckt upp nya versioner av skivorna, trots att han frågade expediten i affären som hävdade att så var fallet. Hemma sökte han på internet för att ta reda på om det stämde, vilket det visade sig göra. Det här gjorde att han sprang tillbaka till affären och köpte alla på en gång.

En intressant detalj i berättelsen är att han först tänkte att när Bolt Thrower börjat trycka upp nya versionerna på skivorna skulle magin med att samla på dem försvinna. Med magi syftar informanten antagligen till det unika med att samla på Bolt Throwers skivor. När han hörde att det var frågan om en begränsad utgåva kunde han känna sig lugn igen. De här specialutgåvorna, berättar han, har han blivit mycket fäst vid. Detta är ett tydligt exempel på

produktion av identitet mellan informanten och bandet. Informanten har skapat identiteten genom insikten att det ska vara svårt att få tag på bandets prylar. När han trodde att det skulle bli lättare att få tag på bandets prylar, trodde han att magin skulle försvinna. Med att magin skulle försvinna menar han antagligen att passionen för bandet skulle försvinna. Därmed skulle också den lojalitet och identitet (Löfgren 2015: s.18) han som superfan byggt upp med bandet skulle ta slut. Informantens samlande kan också ses som en passion. Psykologen Robert J. Vallerand diskuterar hur människor skapar en harmonisk passion med hjälp av en meningsfull aktivitet, exempelvis genom samlande (Vallerand 2008: s.10). Informanten känner en meningsfull passion till sitt samlande och vill inte att passionen ska ta slut.

Informanten berättar att det här är första och enda gången han köpt skivor så att han äger dubbla exemplar av album. Han berättar att han nu äger ett specialtryck av albumet *War Master* och ett originaltryck. Originaltrycket är den första Bolt Thrower-vinyl han köpt. Informanten talar emot sin egen tanke om att det känns löjligt att äga flera kopior av samma album, genom att köpa nya tryck. Samtidigt bygger han på sin identitet som superfan av bandet. Nu känner han att det är okej att äga flera exemplar av samma skiva eftersom det är frågan om Bolt Thrower.

Löfgren menar att ett fans identitet skapas genom en affektiv investering genom exempelvis ett bands prylar. Skapandet av ens egen identitet som fan av ett band är en process eller ett projekt. För att definiera dig själv som ett fan måste man ha investerat affektivt i bandet, och därför är köpandet av ett bands prylar en viktig del av att skapa ett fans identitet (jfr Löfgren 2018: s.70–71).

Jag frågade också informanten om han äger några andra prylar av bandet såsom t-skjortor och så vidare vilket han gav ett rätt långt genomgående svar på:

RM: Nå jag köpte ju som sagt då live för jag viste att, man får ju till exempel på eBay liksom köpt vad som helst men de e ju också lite de här att för att de som gjorde det så coolt det här att om du ser en Bolt Thrower skjorta när dom säljer dem bara på konserter, eller som vanligtvis säljer bara konserter, så att liksom om du har en Bolt Thrower skjorta har du antingen hittat den nånstans så att du är ett Bolt Thrower-fan liksom nu säljer de Bolt Thrower skjortor nu ska jag ha en, eller så har du sett dem live, vilket är ganska liksom sällsynt i den här liksom hårdrocksvärlden. Om inte det liksom handlar om små band men Bolt Thrower är inte ett litet band utan ett ikoniskt gammalt band, att det är liksom ännu, och liksom de här att

det är nån som går ut med hunden här på min gata och har Bolt Thrower skjorta och jag känner igen den genast för jag har köpt en likadan på samma konsert så där att det är skoj att märka på det sättet. (IF mgt 2019/025).

Här berättar informanten en rätt intressant detalj om Bolt Thrower-fandomen, nämligen att det är lätt att veta vem som är riktiga Bolt Thrower-fans. En person som köpt en skjorta har antingen varit på en av bandets konserter, vilket inte händer så ofta, eller så är skjortan köpt på nätet. Här vill jag återkoppla till begreppet kult. Bolt Thrower är ett band som klassas till undergroundscenen. Bandet har alltså en mindre men mycket hängiven fanbase vilket man kan beskriva som en kult. Då fanbasen är liten och det är svårt att få tag i t-skjortor blir det lätt att identifiera medlemmar i "kulten". Fans av Bolt Thrower känner till om ett annat fan varit på bandets konsert genom att de bär bandets skjorta.

Men att köpa en av bandets skjortor på nätet visar sig heller inte vara det lättaste vilket informanten förklarar vidare i sitt svar:

RM: Nå jag köpte allt dom hade att sälja där (på konserten), det var nu liksom tre skjortor, och så har jag hittat en skilt från, det är liksom en nätaffär men det är också liksom de hade bara liksom ett tiotal. Men jag minns då att när jag började lyssna på bandet och kom fram till att det är helt omöjligt att få tag på deras grejer, och det är ganska fascinerande i dagens läge när det finns eBay och det finns loppisar och det finns merch stores och det finns bootleggers att liksom, att hur svårt det var att hitta något med Bolt Thrower. Så jag tog ju då en print av deras logo och skicka till en sån här motorcyklist som broderar märken och frågade vad skulle du vill ha betalt om du skulle göra den här till en patch, och så till att jag tog riktigt få av dem här så man inte kan sälja vidare eller något utan faktiskt bara för mig själv. Dom blev helt perfekt och det här alltså dom e jag liksom glad över. Men sen är det också att jag har aldrig sätt dem på någon annan så jag känner mig inte heller jätte skyldig att jag skulle ha tagit dem från deras ficka för att de vill tydligen inte sälja dem. Men det var liksom så där att jag måste ha något att sätta den där Bolt Thrower på för jag hade ju inte varit på deras konserter, jag hade inte sett dem, jag ville inte köpa deras skjortor online för jag inte sett dem. Nu skulle jag kunna göra det då jag sett dem osv, men då ville jag inte. Så det är något som jag minns att jag skulle ha dom här patches lagade och dom har jag ännu också. (IF mgt 2019/025).

Informanten berättar att han äger tre t-skjortor som han köpt på konsert och en som han köpt via en nätaffär. Han fortsätter att berätta om hur svårt det var att hitta något av Bolt Throwers prylar på nätet innan han hade sett bandet live. Han berättar att det är konstigt att det i dagsläget är så svårt att hitta något av bandets prylar. Särskilt då det finns internetsidor som

eBay, där man kan hitta det mesta. Inte ens affärer som säljer bandrelaterade prylar har så ofta Bolt Throwers prylar. Även pirattryck säger informanten ha sett väldigt lite av. Han tycker det är konstigt på grund av att bandet inte är ett litet band utan ett undergroundkultband med många hängivna fans. Informanten hade också som princip att han inte skulle köpa en t-skjorta innan han sett Bolt Thrower live. Det kan han göra nu efter att han sett bandet. Allt detta kan ses som identitetsskapande. Informanten vill gärna konsumera mer av bandets prylar. På grund av att prylarna är svåra att få tag på investerar han mycket tid i att leta reda på dem (jfr Löfgren 2018: s.70–71).

Innan han såg bandet live lät han tillverka ett par tygmärken av Bolt Throwers logotyp. Tygmärkena gjordes av en motorcyklist som höll på med att producera tygmärken. Detta gjorde han för att han ville ha något som kunde visa att han var ett fan av bandet, innan han hade sett dem uppträda live. Han berättar att han inte skäms för att själv ha gjort piratkopior på bandets prylar och att han inte känner sig skyldig till att ha tagit pengar från bandets kassa. Han förklarar att ifall inte bandet vill trycka upp tygmärken måste han själv göra det. Men han tryckte upp bara ett par märken så han inte skulle ha möjlighet att sälja dem vidare. Detta är ett bra exempel på Jenkins femte fanaktivitet, den kulturella produktionen. Fans producerar ofta egna verk relaterade till fandomen, som exempelvis konst och musik. På grund av att man inte lätt hittar Bolt Throwers prylar lät han tillverka egna tygmärken med bandets logotyp (jfr Jenkins 1992: s.285).

Jag frågade informanten dessutom om det är någon av prylarna han har köpt av bandet som han känner sig stolt över att äga. Han svarade så här:

RM: Vad är jag mest stolt över, nå jag nämnde ju dom här 250 trycken, det är alltså tre skivor, och det här alltså nå där ibland dom finns min favoritskiva av dom, den senaste Those Ones Loyal så den. Deras allas värde räknas ju liksom i musiken men det är ju naturligtvis en jätterolig bonus att dom kan vara värda något, och det här alltså det är roligare när man spelar dem osv. Och här är ju den skillnaden med cd-skivor att det är på något sätt, tar något av det att man inte kan samla på det sättet, och när musiken tar upp så mycket av ens tid och pengar så liksom man kan lika bra göra det ordentligt. Men jag har den här War Master första trycket jag hittat och sen har jag en annan skiva Realm of Chaos som jag, tappa bort hit, den va här under (gräver i skivhögen), så dom har jag hittat båda i sådana tryck som har lyric sheet var det sen finns också skiljt ritat om alla dom här låtarna. Det kanske inte låter så mycket men då dom har haft det här samarbetet med Games Workshop så det är ganska liksom, det är

människor med ganska fina talanger som har ritat konst till dom här låtarna. Och det som är roligt ännu här är när det handlar om nästan 30 eller över 20 år gamla skivor båda två att folk som nån gång har ägt dem att alla de här grejerna finns kvar och i helt perfekt skick att det också berättar om var de har varit under sin livstid så har man hållit dom och läst dom med kärlek. Så det är på något sätt att dom är använda och allt finns kvar och man kan sitta och läsa dom och det ökar deras värde också, nu man själv tolkar de, och inte deras värde då man skulle sälja dem för naturligtvis kommer jag sälja dem över min döda kropp (skratt). Men liksom, men det är roligt att veta att dom är värda något, inte är det ju de, men dom skulle jag definitivt säga. (IF mgt 2019/025).

Informanten förklarar att de prylar han är stoltast över att äga är några album på vinyl av Bolt Thrower. Den första är *Those Ones Loyal* albumet som bandet släppte som en specialutgåva under sitt 25-årsjubileum. Sen också ett par originaltryck av albumen *War Master* och *Realm of Chaos*, som innehåller lyrikhäften med målningar gjorda av konstnärer på *Games Workshop* för varje låt. Informanten förklarar att varje skivas värde mäts i musiken men att de också kan vara värda en hel del i pengar. Han berättar även att han köpt skivorna begagnade. Trots detta, har allt bevarats i sitt ursprungliga form och inget gått sönder under de år som de varit i någon annans ägo, vilket han är mycket glad över. Han berättar att han själv inte kommer sälja dem över hans döda kropp. Informanten har konstruerat en identitet där skivorna är värdefulla delar i hans liv. Skivorna är mer värdefulla för informanten än de pengar som de är värda. Därför vill han inte heller någonsin skiljas från dem.

När jag frågade Iron Maiden-fanet om vad han har för förhållande till att köpa prylar av bandet svarade han att han har en två-delad relation till fenomenet:

ML: Jag är faktiskt jätte två delad i det, för först vet man ju inte om de här pengarna far verkligen till dem. (IF mgt 2019/026).

Informanten säger att han inte riktigt med säkerhet kan veta om pengarna han sätter på Iron Maidens bandprylar verkligen i slutändan går till bandet. De som någon gång besökt en Iron Maiden konsert och slängt ett öga på bandets försäljningsbord vet att bandet inte enbart säljer ett par t-skjortor och någon enstaka nyckelring, utan att det är frågan om tio olika t-skjortor med olika tryck, halsdukar, muggar, bilder, osv. Informanten känner sig två-delad även när det kommer till att köpa de officiella bandprylarna:

ML: Nå, på ett sätt de har alla pengar de behöver, de får ju in massor med turneringar, men nog är det ändå trevligt att ha den där ena t-skjortan för minnet. Så jag är tvädelad där. (IF mgt 2019/026).

Informanten känner sig delad dels för att han tycker att bandet redan tjänar in så mycket pengar på själva turnén. En Iron Maiden konsert inte är billig, givetvis ingår alltid ett till fyra förband med på köpet. Med tanke på att en konsert nästan alltid säljer slut och beroende på om bandet spelar en arenakonsert eller utomhuskonsert, brukar de göra två konserter i ett och samma land. Informanten berättar att han i alla fall tycker det är trevligt att köpa en t-skjorta som minne av konserten. Han har en för varje konsert han varit på. Jag ställde en följdfråga ifall t-skjortorna är i aktiv användning, till vilket han svarade han så här:

ML: Nej, dom är i en lufttät, sådan där plastlåda i mitt förråd. (IF mgt 2019/026).

T-skjortorna används alltså inte av informanten eftersom de är viktiga minnen som han kommer bevara i resten av sitt liv. Genom att bevara dem i en plastlåda i sitt förråd försöker han behålla t-skjortornas kvalitet. Här har t-skjortorna blivit en viktig del av informantens liv och hans identitet som superfan. Enligt etnologen Susanne Nylund Skog kan man se samlandet på ett annat sätt. Samlandet kan motiveras med att det bevarar och skapar historia (Nylund Skog 2017: s.6). Informanten har köpt flera t-skjortor från Iron Maidens konserter vilka han säger att han bevarar för minnet. Det här utgör en skillnad på att som samlare äga två t-skjortor eller 25 t-skjortor. Informanten skapar historia från sitt eget liv genom att bevara t-skjortorna.

Informanten som berättar om sina Bolt Thrower skivor säger att han inte kommer skiljas från skivorna. Det här konstaterar också superfanet av Iron Maiden som säger att efter att han dött ska t-skjortorna brännas.

ML: (...) dom är nog mina för resten av livet ut, när jag dör ska dom brännas (skratt). (IF mgt 2019/026).

Nylund Skog säger att samlare ofta har en plan på vad som kommer hända med samlingen efter samlarens död (Nylund Skog 2017: s.5–6). Informanten har redan planerat vad som ska hända med hans samling. Samlingen ska förstöras så att den inte går vidare till någon annan.

Tidigare i samma intervju diskuterades informantens intresse för trummandet och hur de två trummisarna i Iron Maiden skiljer sig åt (Clive Burr som spelade på de tre första albumen och Nico McBrien som har spelat på alla efter det). Efter att jag frågade om han någon gång fått testat att spela ett trumsätt av bandet berättar informanten att han såg att F-Musiikki i Helsingfors en gång sålde ett av Nico McBriens trumset:

ML: Jo, dom hade ju faktiskt, Nico McBriens trumset till salu i Helsingfors efter deras konsert. Tiotusen euro kostade det, det var Fazersmusik som hade det, för jag gick förbi butiken och jag var liksom så här att det där trumsetet ser jättekänt ut. Så tittade jag noggrannare och såg att det stod Nico McBriens trumset och allting, och jag trodde dom skoja och allting, och gick in och fråga och dom visa ett papper som, nå jag kan säga att påstod att det skulle vara identiskt, och det var hela uppsättningen hur stort hans trumset var det och allting. (IF mgt 2019/026).

Informanten berättar att han såg trumsättet i musikaffären av en slump då han var i Helsingfors och vandrade efter Iron Maidens konsert. Han berättar att han blev tvungen att gå in i affären för att få bevis på att det verkligen var ett äkta trumset vilket han fick. Skämtsamt frågade jag informanten ifall tanken hade fallit för honom att köpa trumsättet till vilket han svarade:

ML: Ja alltså skulle jag haft de där pengarna skulle det ha försvunnit. (IF mgt 2019/026).

Svaret säger väldigt mycket om fandom som identitet. Skulle pengarna finnas skulle informanten köpa säkert allt som bandet sålde, allt för att bestyrka sin identitet inom fandomen. Att konsumera har blivit anpassat så att det kan uttrycka en fandom (Löfgren 2015: s.17).

Superfanet av The Beach Boys berättar att han brukar köpa bandets prylar då han gått på antingen The Beach Boys eller Brian Wilsons konserter:

NK: Nå, jo på något sätt nog. Jag har alltså när jag såg Brian Wilson på Primavera så köpte jag den här Pet Sounds t-skjortan, du kanske såg den, den gröna, med Pet Sounds på med de här underliga djuren illustrerade på. Den köpte jag på den här konserten eller den här festivalen vi var på, och sen köpte jag (skratt) när vi var i Berlin en sådan här gul, ful, äcklig keps var de stod "50 years of Beach Boys" på eller nåt sådant här och nästa dag gick den sönder. Jag gjorde inget med den men den gick bara sönder och den kosta 30€, helt

skitkvalitet. Men jag har den ännu och jag har någon gång satt den på fast den inte riktigt hålls på huvudet nåt, för att jag vill att människor ska se att, jag vill att folk ska veta att jag tycker Beach Boys är cool. (IF mgt 2019/028).

Informanten berättar om hur han köpte en The Beach Boys keps från bandets konsert i Berlin. Han beskriver kepsen som en gul och ful keps med print på. Kepsen kostade 30€ och var så dålig kvalitet att den gick sönder dagen där på. Det intressanta är att informanten bär kepsen på sitt huvud ibland trots att den inte hålls på huvudet och att den är sönder. Det här gör han för att han vill visa åt andra människor att han tycker The Beach Boys är coolt, att han är ett fan av bandet. Kläder som kepsen kan ses som en identitetsmarkör. Tidigare i avhandlingen talade jag om vad som är fult och fint. Här är ett exempel på ett fan som köpte något fast det var fult och använder den trots det ibland också.

NK: Det är som jag sa i början att, jag hade den känslan att Beach Boys var ett sånt här radio surf band, ett riktigt sånt här basic strunt band. Och så tänker många andra människor också när jag pratar med dem, och de är sådär "Beach Boys? det är ju bara nått strunt", och då säger jag, "men joo lyssna på Pet Sound" och sådana saker. Och jag vill att folk ska se att Beach Boys är något som man kan vara "stolt på", alltså Beach Boys är ett coolt band egentligen och det är därför jag har på de gärna. Jag har också en sån här Smile t-shirt som jag beställde från internet. Alltså jag tycker att det är roligt, det är på ett visst sätt en del av mig, det har åtminstone blivit på de senaste åren, alltså att de kan på något vis genom deras musik på något sätt prata till mig och jag tror att många människors liv skulle vara rikare om de skulle lyssna på Beach Boys. Och därför vill jag promota dem på det sättet. Jag tycker det är viktigt eller ja inte viktigt men att det är coolt att ha på bandets t-shirts på det sättet. Det är bra att promota dem på det sättet. (IF mgt 2019/028).

Informanten berättar att han gärna bär bandets t-skjortor osv. eftersom han vill ge bandet synlighet. Samtidigt vill han även berätta för andra som inte lyssnat på bandet (eller har en trångsynt bild av bandet) att The Beach Boys är ett bra band. Han medger att han tycker detta är kul att göra. Det här kan tolkas som en affektiv lek, som hör samman med informantens identitet som fan (Hills 2002: s.93).

Då jag frågade informanten om han äger musik av bandet i något fysiskt format så svarade han så här:

NK: Jo jag äger, jag har en sådan här, jag har deras album *Pet Sounds* obviously, och sen min favorit, jag pratar inte om *Pet Sounds* hela tiden, de har gjort andra favoritalbumet någonsin och det är *Pet Sounds* och mitt favoritalbum någonsin och det är *Smile*. Det som skulle ha kommit efter *Pet Sounds* de har jag. Jag kan berätta lite mera om de snart. Sen har jag *Smiley Smile* som kom istället för *Smile*, *Smile* kom inte ut då den skulle komma, *Smiley Smile* kom istället. Sen har jag *Wild Honey* som kom efter det, sen har jag *Friend* som kom efter *Wild Honey*, sen efter de kom tror jag *Twenty Twenty* heter de och sen kom *Sun Flower* o di har jag båda, o sen har jag ännu *Surfs Up* och sen ännu *Love You* från 70-talet. Sen har jag ännu en sådan här *Good Vibrations* box set, det var en sån här 20th anniversary box set eller 30th anniversary box set, där finns det alla singles på och album cuts, också interviews, och alla möjliga såna här, alltså om jag nu får prata om *Smile*. För de var första gången man fick höra de här riktiga sångerna från *Smile*. Legendan om *Smile* var så här, riktigt så här stor för en riktigt lång tid, man sa att det var "the most famous, legendary album that was never released", och egentligen skulle den komma efter *Pet Sounds* och det gjordes jättemycket reklam för den. *Good Vibrations* kom ut och det skulle vara en sång från det där albumet, hela albumet skulle låta som *Good Vibrations*. Alltså det är så här, jätte så här clustered, alltså *Good Vibrations* är byggt upp på det där sättet att de finns jättemånga levels av melodier o när man sätter dom över varandra så blir det den här sången, och ingen kunde förstå det när de gjorde det. Det tog ett halvt år att banda den där sången har jag läst någonstans, och de, han (Brian Wilson) for till fyra olika studios för att banda den för att han sa att varenda studio har en egen sådan här klang, alltså låter på ett eget sätt. Och en intressant sak, Brian Wilson har ett jätteotroligt, intensivt bra hörsel, men har bara ett öra som funkar andra är 97 procent dövt, och det är helt otroligt. Men den här *Smile* kom ut sen slutligen 2011 och då kunde människor höra hela albumet från början till slutet och Brian Wilson gjorde en sån här Brian Wilson presents *Smile*, de va första gången han spela solo med sitt soloband och det gjorde han ett album av 2004 och det har jag också. Så att svara på frågan jag har ganska mycket. Allt efter 70-talet, fattas ännu några som jag vill ha, men efter de skiter jag verkligen i det, alltså det behöver jag inte alls nåt, jag vill inte att det ska förstöra hela den här saken, jag vill inte ens lyssna på det nåt. (IF mgt 2019/028).

Informanten förklarar att han äger det mesta ur The Beach Boys diskografi som utgivits efter 70-talet. Medan han berättar vill han berätta om en samlingsbox, en jubileumsutgåva av *Good Vibrations*. I den här jubileumsutgåvan fanns det en del extra material som singlar intervjuer men också skivan *Smile*. Informanten förklarar att ingen hört *Smile* förrän jubileumsboxen gavs ut. Han förklarar att det var meningen att ge ut albumet *Smile* efter albumet *Pet Sounds*, vilket inte hände då av någon anledning. Informanten berättar att den enda låten som släpptes då, var *Good Vibrations*. Han berättar också om hur Brian Wilson skapade låten genom att gå till fyra olika studios under ett halvt år för att spela in låten. Han fortsätter med att berätta om

hur fantastisk Brian Wilson är och hur, fast Wilson är halvt döv, han klarar av att göra så fantastisk musik. Slutligen påpekar informanten igen att han inte vill vare sig äga eller lyssna på något av den nyare musiken som The Beach Boys gjort.

Jag frågar även informanten vad som han är mest stolt över att äga i hans samling. Efter en liten stund svarade han så här:

NK: Ja, jag tror det skulle vara, det skulle kanske till och med vara den här Pet Sound på vinyl, alltså du måst föreställa dig att mitt rum är, alltså man kommer in och på högra sidan är det en säng och på vänstra sidan är det ett sådant här skåp som inte är riktad mot väggen utan utåt svängd lite som ett bibliotek. Man kan gå in i en sådan här gång, och i den andra gången har jag mina vinylskivor på sidan. Jag har alltid en vinyl så här uthängande så man ser den att den finns där inne, att man kan se ”aa där är den där”, och nu har det alltid varit Pet Sounds. Så att jag skulle säga att det är den. (IF mgt 2019/028).

Så återigen är det *Pet Sounds* som är informantens val. Han beskriver sitt rum för mig och förklarar hur han nu den senaste tiden alltid låtit albumet *Pet Sounds* stå framme så att de som tittar i hans vinylhylla kan se att den finns där med det samma. Återigen ett exempel på hur fans visar sin identitet inom fandomen (Löfgren 2018: s.70–71).

Fanet av The Beatles berättar att samlandet inte är en så stor del av hans identitet som fan. Han berättar att han nog äger några bandprylar, men att det inte blivit en viktig del för honom som fan. Han berättar att han inte heller söker något speciellt tryck av någon av bandets album:

AK: Nå, det är faktiskt inte så hemskt viktigt för mig något, om det är någon ovanlig edition av något album eller sådant där. Mm, jag har alltid, lång tid sökt Abbey Road på LP då andra, B-sidan är ju en sådan här, känd för dess medleyuppbyggnad och många kritiker säger att den är den bästa B-sidan igenom pophistorien eller sådant här strunt. Och jag var jättelycklig när jag äntligen hittade också en i bra kvalitet, oftast finns den skitdyrt och många skrämor på, och det var jag jättenöjd när jag hittade den. Annars är det inte riktigt någonting jag saknar. Jag är inte riktigt intresserad av de här Live at BBC albumen som de nu, publicerar nu för tiden. Så intresserad av Beatles är jag inte att jag skulle måst ha något sådant inte. Jag är mer intresserad av musiken än att äga allt vad de någonsin har gjort. (IF mgt 2019/024).

Informanten berättar här att han någon gång sökt efter ett specifikt album men när han hittat en version av det, som var i bra skick, har inte sökt efter något. Han säger att det som gets ut i dagens läge, exempelvis inspelade live konserter, inte intresserar honom. Han berättar att så intresserad av bandet är han inte att han skulle känna behovet att samla på allt. Jag ställde frågan om han köpt något från de gånger han set Paul McCartney uppträda live, exempelvis t-skjortor. Han svarade: AK: Bara om de ser fin ut. (IF mgt 2019/024).

Vikten ligger alltså i det estetiska i beslutet huruvida han tänker köpa något från en livekonsert. Han känner inget behov att köpa en skjorta bara för att äga något som minne från Paul McCartneys konsert. Det finns ett undantag:

AK: Nä, alltså vi hade faktiskt bara en gång köpt en t-shirt för det var ganska sådan här fin bild av honom från 70-talet, när just Beatles hade splittrats, och det såg nog ut som en ganska fin t-shirt, men annars är dom nog ganska fula måste jag säga. Och jag tycker inte heller om sådana här konsert t-shirts var de står alla de här datumen och spelplatser av turnén som de är på. Det är sådana här saker som jag inte riktigt identifierar mig med något. Jag tycker nog, alltså, on the other hand är det nog också, tycker jag nog om att ha band t-skjortor för att när jag har på kläder tycker jag om att ha kläder som jag identifierar mig med. Alltså, jag skulle hellre köpa en Paul McCartney t-skjorta än en sådan här underlig "Beach Summer 69" t-skjorta som finns i butik eller något sådant alltså. (IF mgt 2019/024).

Här kommer det fram att han engång köpt en t-skjorta från en av Paul McCartneys konserter, eftersom det var en fin bild av McCartney på skjortan. Han förklarar att de annars brukar vara så fula att han inte intresserar sig för dem, men den här t-skjortan var speciell på grund av att det var en bild på McCartney från den tiden då The Beatles splittrades. Jag tolkar det som att är något nostalgiskt för informanten som gör att just den här t-skjortan stod ut från resten. Det är så här informanten känner igen McCartney bäst, som han ser ut på bilden på t-skjortan. Annars berättar informanten att band t-skjortor inte är något som han identifierar sig med, och att han inte heller tycker om turné t-skjortor. Men han bär hellre en Paul McCartney t-skjorta eftersom han identifierar sig bättre med den än någon t-skjorta med slumpmässigt tryck på som inte betyder något speciellt. Han klär sig med det som han identifierar sig själv med.

Slutligen ställde jag en fråga om det är någon av de prylar han äger han känner sig stolt över att äga:

AK: (...) nå alltså Abbey Road LP-skivan är en som jag tycker om att visa, men när jag tar ut min Höfnerbas tycker jag om att visa den (skratt). Och, Beatles boxen kan jag också alltid skryta med, men det är också för dem som är lite fans. Jag, inte är det något som jag har som är en riktigt stor skatt, "Gollum style" (skratt). Det är nog bara bra att ha men dem kan man ersätta på ett visst sätt. (IF mgt 2019/024).

Informanten berättar att han nog har några prylar som han är stolt över att äga, *Abbey Road* på vinyl och Höfnerbasen. Dessa gillar han att visa för sina vänner men det beror på vilken som ligger framme. Han berättar även att han visar sin The Beatles-box för andra The Beatles-fans, antagligen syftar han till någon vinylsamlings box. Annars känner han inte att något av det han äger, som har anknytning till bandet The Beatles skulle ha något större värde. I informantens egna ord "*Det är nog bara bra att ha*".

Samlandet tar sig uttryck på olika sätt hos informanterna. För vissa är det viktigt, för andra mindre viktigt. Vallerand beskriver samlande som ett passionerat beteende som kan tolkas på två olika sätt. För det första, samlandet är en harmonisk passion vilket innebär att samlaren fritt väljer en aktivitet som bejakar ens identitet, alltså ett anpassat beteende. Den andra tolkningen är ofrivillighet, en besatthet (Vallerand 2008: s.10). Mina informanter kan ses som harmoniska passionerade samlare. Ingen känner att de måste köpa bandets prylar men de gör det exempelvis då de ser bandet uppträda live, men detta är inte heller ett måste. The Beatles fanet köper inte Paul McCartneys t-skjortor på live konserter på grund av att de är fula. Det här är ett exempel på ett kontrollerat samlande. Andra informanter berättar att de köper med en budget i åtanke som också är ett tecken på ett kontrollerat samlande.

Men alla informanter uttrycker sin identitet som superfans genom samlandet. De vill köpa prylar för att visa att de är fans och för att visa en autenticitet som fans av banden. Samtidigt stärker de sin egen identitet i fandomen och sin identitet som superfans. Superfanen av Bolt Thrower berättar att han producerat egna tygmärken på bandets logo för att han inte hittat officiella tygmärken han kunde köpa. Det här är ett exempel på Jenkins femte fanaktivitet den kulturella produktionen att skapa något eget relaterat till fandomen (Jenkins 1992: s.157). Alla fans uttrycker även form av aktivism då de köper och samlar på bandens prylar. Är prylarna fula köper man dem inte, inte heller om de är för dyra. Man köper inte heller piratkopior eftersom man är lojal mot bandet. Superfansen vill ha äkta prylar för att stärka sin autenticitet inom fandomen.

Samlandet kan ses som en form av bevarande och skapande av historia (Nylund Skog 2017: s.6). Prylar som banden säljer slutar att vara endast prylar när informanterna köpt dem. Prylarna blir en del av informanternas samling vilka de knutit ihop med sina egna liv. Nylund Skog menar: ”Att samla definieras som en process då man aktivt, selektivt och känslomässigt skaffar och äger saker (oftast tagna ur vardagligt bruk)” (Nylund Skog 2017: s.6). I det här fallet blir prylarna en del av ett minne som informanterna har av bandet som de är superfans av. Informanterna bevarar bandens prylar dels som ett minne dels som en historia från de gånger de sett banden live. Informanten skapar och bevarar sin egen historia med bandet som de är superfans av.

6 Slutsatser

Utifrån min analys av informanternas berättelser genom Jenkins fem fanaktiviteter mottagande, identitet, aktivism, kulturell produktion och det sociala (Jenkins 1992: s.284–285) kan jag dra följande slutsatser om hur ett superfan uttrycks:

- 1) Jenkins första fanaktivitet, mottagande, förekommer i alla informanternas berättelser. Mottagandet syftar på hur ett fan mottar den musik som de lyssnar på, hur de om och om igen lyssnar på musiken och hittar meningar i den. Informanterna berättar hur de hittade det band som de är superfans av idag. Alla informanter berättar om hur man lägger vikt vid musiken men också lyriken. De drar paralleller till lyrik, musik och sina egna liv. Beroende på informanternas intressen berättar de om olika paralleller till bandens musik. Exempel på sådana paralleller är kopplingar till historia och fantasy, men också till barndomsminnen.
- 2) Den andra fanaktiviteten, identitet, blir synlig efter att informanterna dragit paralleller till hur de mottagit bandens musik. Informanterna skapar en identitet först som fans och senare som superfans. Alla mina informanter berättar om hur de insåg att bandet som de är superfans av idag var något speciellt. Övergången mellan att vara ett fan till att bli ett superfan kan ses som en övergångsrit. Genom att köpa prylar av banden bygger informanterna sin identitet som superfans av banden. De bygger även sin autenticitet inom fandomen genom att köpa och samla på bandets prylar.
- 3) Den tredje fanaktiviteten, aktivism, blir synlig genom att fansen kan påverka sina idoler och banden som de är fans av genom att exempelvis inte gå på deras konserter. Aktivismen är ett ställningstagande gentemot banden vilket alla mina informanter har uttryckt i sina berättelser. De väljer exempelvis att stödja bra musik framför dålig musik av bandet eller tidigare bandmedlemmar. De väljer också att inte stödja piratkopierade prylar av banden eftersom de är lojala mot bandet. Aktivism har i berättelserna även riktats mot övriga fans av banden eftersom de inte aktiverat sig tillräckligt.

- 4) Den fjärde aktiviteten, den kulturella produktionen, innebär att fans skapar något för fandomen såsom fanfiction eller fankonst. Detta blir synligt exempelvis genom berättelsen om tygmärken som Bolt Thrower-superfanet tillverkat åt sig själv.
- 5) Den femte fanaktiviteten, den sociala delen av att tillhöra en fandom, är synlig genom alla informanternas berättelser. Jag har visat på att fans inte behåller den information som de samlat in om ett band för sig själva, utan de behöver få dela med sig av den. Det här sker genom att de deltar i sociala situationer med andra fans. Detta gör de exempelvis genom att diskutera band på internetforum eller gå på konsert och sjunga allsång med andra fans. Mina informanter har alla gått på livekonserter med de band som de är superfans av idag.
- 6) Ett sista resultat jag vill föra fram är hur väl begreppet superfan passar in på mina informanter. Jag har använt mig av begreppet superfan i avhandlingen eftersom jag anser att begreppet passar bättre då man beskriver ett hängivet fan. Jag menar att mina informanter ger tecken på att vara superfans, främst genom den entusiasm som har framkommit i informanternas berättelser. Exempelvis att gå omkring i en keps de själva anser är ful, eller att bevara sin historia genom att hålla fast vid t-shirts av ett band, är uttryck för hängivenhet. Jag anser att det är skillnad på ett fan och ett fan. Man uttrycker sin del inom en fandom på olika sätt, vissa är mera hängivna än andra. Därför anser jag att begreppet superfan passar bättre när man diskuterar den här typen av hängivna fans som följer ett specifikt band, vill samla information om bandet, samla på bandets prylar och gå på konserter. Mina informanter följer dessa drag. De slutade vara fans då de hittade bandet som de idag är superfans av.

7 Diskussion

I analysen av mina informanternas berättelser konstaterar jag att Jenkins fem fanaktiviteter framkommer i berättelserna. Alla mina informanter (utifrån vad de berättat) har mottagit bandens musik. De har alltså lyssnat till musiken flera gånger och funnit mening i musiken och bildat en identitet som fans och senare som superfans. Två av informanterna är intresserade av historia och fantasy och har funnit aspekter i Iron Maidens och Bolt Throwers musik som de kan relatera till. Musiken tilltalade dem på en nivå som fick dem att identifiera sig själva som superfans. En av informanterna är ett superfan av The Beach Boys och drog paralleller till minnen från sin barndom och musiken som Brian Wilson skrivit. Eftersom han känner att Wilson skriver musik ur ett barns synvinkel, gör han en koppling till sin egen barndom. Både superfansen av The Beatles och Iron Maiden fann banden via ett intresse för musicerande. The Beatles-superfanet kände en koppling till Paul McCartneys basspelande och låtskrivande eftersom han själv spelar bas. Iron Maiden-superfanet som tidigare spelat trumpet och trumbon fastnade för trummintrot till låten "Run to the Hills" och började därefter spela trummor. Superfanet av bandet Ghost känner en speciell dragning till bandet på grund av den mystik som hör ihop med bandets anonymitet, och föreställer sig själv spela i bandet någon dag. Gemensamt berättar alltså superfansen sin fandom genom kopplingar till sitt eget liv och sin egen identitet.

Informanterna deltar i sociala sammanhang. Under livekonserter har även några av informanterna kommit i kontakt med sina idoler. Alla informanter har uttryckt en form av aktivism mot banden eller mot fandomen. Detta görs genom att inte köpa vissa prylar som banden säljer, eller uttrycka kritik mot andra fans av banden. Vissa väljer att inte stöda medlemmar från splittrade band. Det gör de för att de anser att deras musik inte är lika bra som andra medlemmars musik. Aktivismen kan också handla om medlemmarnas motiv av att göra musik. Aktivismen kom även fram i berättelserna när de vill undvika att köpa piratkopior av bandens prylar. De väljer att vara lojala mot banden. Kulturell produktion förekommer också i informanternas berättelser. Bolt Thrower-superfanet producerade tygmärken av bandets logotyp för eget bruk. Superfandom uttrycks i alla berättelserna genom det Jenkins kallar för aktivism.

Det manliga berättandet, i form av manligt umgänge, har uttryckts främst när informanterna berättar om hur de kom i kontakt med musik första gången. Ofta var det pappan som var den som introducerade dem för musiken genom att spela upp musik och diskutera musik hemma då de var små. Den aspekt som Viveka Adelswärd skriver om i sin bok om manliga berättelser om älgjakt (Adelswärd 1996: s.39–40), kan man också se i superfansens berättande. I boken kommer det fram att hennes informanter haft en väldigt nära relation till sina pappor som varit med dem då de skjutit sin första älg. Pappan, i hennes studie, för över sin kunskap om älgjakt till sonen. Samma överföring av kunskap kan man se i det som mina informanter berättar om hur deras pappor visat dem musik och fört över sin musikkunskap till dem genom att prata om musiken i hemmet.

Man kan även se informanternas berättelser som samtalsvaluta (Lilliestam 2001: s.7) vilket är ett begrepp som Lars Lilliestam använder för att förklara kunskap någon besitter, och som den byter ut med någon annan i diskussion. Berättelsen berättas för någon som sedan också äger kunskapen som de fått ta del av. Att besitta samtalsvaluta är också en viktig del av att vara ett fan. Fans delar berättelser relaterade till fandomen och samlar därmed kunskap som de sedan besitter och kan dela med sig av till andra fans.

För att återgå till det manliga berättandet har en del av informanterna berättat att de själva hittat musiken och senare också blivit superfans av den. Adelswärd konstaterar att män ofta berättar om hur de själva står ensamma mot världen, att män ofta själva kämpar sig till framgång. De av mina informanter som berättar att de själva hittat musiken nämner inte att de skulle haft någon som tidigare influerat dem att lyssna på musik. De har alltså själva tagit sig dit där de är idag, de har själva uppnått statusen superfan.

För framtida forskning om fans, fandom och superfans vill jag påpeka att fans är alla individer som agerar på olika sätt. Alla fans uttrycker sitt sätt att vara fan på olika sätt. Alla superfans är olika, de kan uttrycka sin hängivenhet på olika sätt. Den som läser min avhandling kan anse att vissa av mina informanter inte alls verkar så hängivna det band som de är superfans av. De kanske inte motsvarar den tanke de har av vad ett hängivet fan sysslar med. En vanlig bild man har av fans som är mera hängivna ett band är att de är smått tokiga. Bilden av ett sådant fan innefattar ett fan med häpnadsväckande stora samlingar av prylar relaterade till bandet, fans som lägger ned all fritid på att veta allt om bandet och dess medlemmar och äga allt som bandet säljer. I vissa fall är dessa fans sådana, dessa fans känner

alla till för att de syns i medier såsom tv och internet. Med min forskning vill jag visa en annan sida av att vara ett hängivet fan, ett superfan. Alla superfans passar inte in i den negativa bilden. Även om vissa av mina informanter ibland nämner att det spårat ur, att de försöker hålla tillbaka köpandet av bandens prylar för att de vet om att det kan anses vara tokigt.

Jag är medveten om att det finns flera olika sätt man kunde gjort studien. Man kunde intervjuat både män och kvinnor och analyserat skillnaden på manligt och kvinnligt berättande. Man kunde ha intervjuat bara kvinnliga superfans. Man kunde intervjuat mer hängivna fans som äger häpnadsväckande samlingar. Man kunde ställt annorlunda frågor än de som jag ställde mina informanter då jag gjorde intervjuerna, vilket säkert skulle givit andra sätt att analysera superfansens berättelser. Möjligheterna är många vilket öppnar upp för fler sätt att göra liknande studier.

Jag har med min avhandling visat med hjälp av Jenkins fem fanaktiviteter hur mina informanter bygger upp en identitet som superfans av ett band. Utifrån bandets musik och lyrik har de tagit delar som tilltalar dem (exempelvis text från lyriken) och kopplat ihop dessa delar med sina egna liv. De har byggt upp sin autenticitet som superfans inom fandomen genom att samla in kunskap, samtalsvaluta, och köpt prylar av bandet. Prylarna kan vara sällsynta begränsade utgåvor, men även vanliga prylar såsom kepsar besitter ett värde som är en berättelse, ett minne som bara informanten besitter och som han kan dela med sig av. Varje superfan har en berättelse som inte är lika en annan superfans berättelse. Det är därför forskning om fans behövs, det finns mycket nytt man kan lära om fans och deras fandom genom att lyssna till deras berättelser.

Materialförteckning

Intervjumaterial:

Kulturvetenskapliga arkivet Cultura vid Åbo Akademi

IF mgt 2019/024

IF mgt 2019/025

IF mgt 2019/026

IF mgt 2019/027

IF mgt 2019/028

Dokumentär:

Dunn, Sam (2011). (Dokumentär). Metal Evolution. Kanada, Tricorn Films & Television

Litteraturförteckning

Adelswärd, Viveka: *Att förstå en berättelse: eller historien om älgen*. Stockholm: Blomberg, 1996.

Arvidsson, Alf: *Livet som berättelse – Studier i levnadshistoriska intervjuer*. Lund: Studentlitteratur, 1998.

Ahlsved, Kaj: "Det är hemmaplansfavör!" : Strukturerna i tre sporters ljudlandskap studerade ur ett hi-fi/lo-fi-perspektiv. *Etnomusikologian vuosikirja*. Kontukoski, Maija, Rantanen, Saijaleena, Uimonen, Heikki. Helsingfors: SES, Vol 25, s.121–154, 2013.

Covach, John, Flory, Andrew: *What's that sound? : an introduction to rock and its history*. – 3rd ed. USA: Norton & Company, 2012.

Gennep, Arnold van ; Vizedom, Monika B. ; Caffee, Gabrielle L. ; Kimball, Solon T. *The rites of passage – Les rites pe passage*. London: Routledge, 1960.

Granholm, Kennet: Diskursanalys. *Metodkompassen – kulturvetarens metodbok*, red. Marander-Eklund, Lena, Illman, Ruth, Henriksson, Blanka. Åbo: Åbo akademi, 2004. (s.189–208).

Hills, Matt: *Fan Cultures*. London: Routledge, 2002.

Jenkins, Henry: *Textual Poachers: Television Fans & Participatory Culture*. London: Routledge, 1992.

Matsue, Miloto Jennifer: *Making Music in Japans Underground*. New York: Routledge, 2009.

Kjellberg, Erik: *Natur & kulturs musikhistoria*. Stockholm: Natur och kultur, 2007.

Kahn-Harris, Keith: *Extreme Metal: Music and Culture on the Edge*. Oxford: Berg, 2007.

Kjellander, Eva: *Jag och mitt fanskap – Vad musik kan betyda för människor*. Örebro universitet, 2013.

Kaijser, Lars: *The Pink Floyd Happening. Talande ting: Berättelser och materialitet*. Ek-Nilsson, Katarina; Meurling, Birgitta. Uppsala: Institutet för språk och folkminnen, 2014.

Lilliestam, Lars: *"En dödsmetall-hardcore-hårdrocksgrej, det är jättesvårt att förklara" – Göteborgs gymnasister tänker och talar om musik*. Göteborg: Göteborgs universitet, 2001.

Lilliestam, Lars: *Musikliv – Vad människor gör med musik – och musik med människor*. Göteborg: Bo Ejeby Förlag, 2006.

Lioi, Anthony, Garrard, Greg: *Nerd Ecology: Defending the Earth with Unpopular Culture*. London: Bloomsbury Publishing, 2016.

Löfgren, Jakob: "Thank you so much for keeping all of us in the Emporium gainfully employed" – The Relationship between Fan and Merchant in the Wincanton Hogswatch Celebration. *Fafnir – Nordic Journal of Science Fiction and Fantasy Research*, vol 2, iss 3, pages 7–22, 2015.

Löfgren, Jakob: *...And Death Proclaimed 'HAPPY HOGSWATCH TO ALL, AND TO ALL A GOOD NIGHT'* – Intertext and Folklore in Discworld-fandom*. Åbo: Åbo Akademi University, 2018.

Marander-Eklund, Lena: Att skapa och analysera ett muntligt forskningsmaterial. *Metodkompassen – kulturvetarens metodbok*, red. Marander-Eklund, Lena, Illman, Ruth, Henriksson, Blanka. Åbo: Åbo akademi, 2004. (s.93–115).

Marander-Eklund, Lena: Berättelseanalys – Analys av personliga erfarenhetsberättelser. *Metodkompassen – kulturvetarens metodbok*, red. Marander-Eklund, Lena, Illman, Ruth, Henriksson, Blanka. Åbo: Åbo akademi, 2004. (s.209–232).

Marander-Eklund, Lena, Bergman, Johan: Elvis, Muminmuggar och andra ting – Den passionerade samlaren. *Kulturella perspektiv* 2017:1, årg. 26, s.17–26. Original i Umeå AB, 2017.

Nylund Skog, Susanne: Aspekter på samlande som kulturella, samhällsliga och vetenskapliga processer – En inledning. *Kulturella perspektiv* 2017:1, årg. 26, s.3–7. Original i Umeå AB, 2017.

Phillips, William, Cogan, Brian: *Encyclopedia of heavy metal music*. USA: Greenwood, 2009.

Ruusuvuori, Johanna, Nikander, Pirjo, Hyvärinen, Matti: *Haastattelun analyysi*. Vastapaino 2010.

Spradley, James P. *The Ethnographic Interview*. New York: Holt, Rinehart & Winston cop. 1979.

Strage, Fredrik. *Fans – En bok om besatthet*. Stockholm: Natur och Kultur, 2005.

Sedikides, Constantine, Wildschut, Tim, Arndt, Jamie, Routledge, Clay: Nostalgia - Past, Present, and Future. *Current Directions In Psychological science*, Volume 17 --Number 5. 2008.

Sarelin, Mikael: *Krigaren och transvestiten: Gestaltningar av mörker och maskulinitet inom black metal*. Åbo: Åbo Akademi, 2013.

Taira, Teemu. Fanius ja uskonto: *Fanikirja*, toim. Nikunen, Kaarina. Gummerus, Vaajakoski, 2008. (s.121–141).

Vallerand, Robert J. : On the Psychology of Passion: In Search of What Makes People's Lives Most Worth Living. *Canadian Psychology*, Vol. 49, No. 1, 2008. (s.1–13).

Wright, Robert. 'I'd Sell You Suicide': pop music and moral panic in the age of Marilyn Manson. *Popular Music* Volym 19/3, 2000.

Weinstein, Deena: *Heavy Metal – Music and its culture*. Da Capo Press, 2000.

Ziino, Bart: *Remembering The First World War*. London: Routledge, 2015.

Musikförteckning

The Beatles: Hey Jude, singel (1968), Black Bird, The Beatles (White Album) (1968).

The Beach Boys: Barbara Ann, Beach Boys' Party! (1965), Surfin' USA (1963), God Only Knows, Pet Sounds (1966).

Iron Maiden: Run to the Hills, The Number of the Beast (1982), Fear of the Dark, Fear of the Dark (1992), Blood Brothers, Brave New World (2000).

Ghost: Elizabeth, Opus Eponymous (2010), Death Knell, Opus Eponymous (2010), Year Zero, Infestisumam (2013).

Bolt Thrower: Cenotaph, War Master (1991).

Metallica: Seek and Destroy, Kill 'Em All (1983).

Internetreferenser

Encyclopedia Metallum – The Metal Archives: <https://www.metal-archives.com/> sökord: Iron Maiden, Ghost, Bolt Thrower. Hämtad: 2017–2019.

Nationalencyklopedin: www.ne.se sökord: nörd, kult, genre, moralpanik, idol, ikon. Hämtad: 2017–2019.

Lexico: www.lexico.com sökord: superfan. Hämtad: 2017

Urban dictionary: www.urbandictionary.com sökord: superfan. Hämtad: 2017

Nolan, Steve. "‘I Expected More People’: Daniel O’Donnell Superfan, 67, Queued for More than Two Days Outside Theatre to Get tickets to See Idol." *MailOnline*, May 11 (2013). Hämtad: 21.09.2019.

The Iron Maiden Commentary:

http://www.ironmaidencommentary.com/?url=tour13b_ripsup/tour13b_ripsup&link=tours&lang=eng Hämtad: 19.09.2019.

Yle Arkivet, Jakobstad 1984: <https://svenska.yle.fi/artikel/2008/03/05/jakobstad-1984> Hämtad: 13.10.2018.

Youtube, Svar Direkt med Siewert Öholm och Anders Tengner. Hela inslaget! : <https://www.youtube.com/watch?v=nmHxowz8AsM> Hämtad: 13.10.2018.

Intervjufrågor bilaga

”Berätta lite om dig själv”

”Berätta om ditt intresse för musik”

”Du är ett stort fan av bandet ..., berätta lite om bandet”

”Minns du hur du kom i kontakt med bandet”

”Vad gör bandet så speciellt för dig”

”Identifierar du dig själv med bandet på något sätt”

”Har du sett bandet live någon gång, när i så fall var den första gången”

”Hur skiljer sig den första konserten med de senare”

”Vilken var din favoritkonsert”

”Äger du skivor av bandet”

”Finns det någon skiva du saknar, något speciellt tryck”

”Band brukar sälja en hel del prylar på deras konserter och via deras hemsidor, såsom skivor, t-skjortor, muggar osv. brukar du köpa saker av bandet via nätet och på deras konserter”

”Är det viktigt för dig att köpa prylar av bandet”

”Vad är det för pryl som du är mest stolt över att äga”

”Vad är det som gör prylen så speciell”

”Finns något dåligt eller mindre bra med bandet”

”Hur skulle du rekommendera bandet till någon som aldrig lyssnat till bandet förut”